СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

20 октобар

НЕДЕЉНИ ЛИСТ НАРОДНОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

БРОЈ 210 ГОД. V ★ БЕОГРАД, 26 НОВЕМБАР 1948 ★ ИЗЛАЗИ СВАКОГ ПЕТКА ★ РЕКТОРА ДРАГ. ЈОВАНОВИЋА 1/IV, ТЕЛ. 20-443 ★ ЦЕНА БРОЈУ 2 ДИН.

Ин. Бр. 4697

ЖИВЕО 29 НОВЕМБАР

ПРАЗНИК НАШЕ ПОБЕДОНОСНЕ НАРОДНЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

Двадесет деветог новембра навршава се пет година од историског Другог заседања АВНОЈ-а, а три године од Првог заседања Уставотворне скупштине и проглашења Републике.

Двадесет деветог новембра 1945 године Уставотворна скупштина Демократске Федеративне Југославије, проглашавајући нашу државу као Федеративну Народну Републику Југославију, озаконила је све оне револуционарне преображаје, који су се догодили у структури и политичком животу наше земље и наших народа у току ослободилачког рата против фашистичких окупатора и домаћих експлоататорских класа, које су се ставиле у његову службу.

Иако су темељи државне организације нове Југославије положени још много раније, на Првом и другом заседању АВНОЈ-а, тиме се не умањује значај историске Декларације Уставотворне скупштине о проглашењу Федеративне Народне Републике Југославије. Напротив, то само појачава значај овог историског догађаја, када су наши народи заувек и формално скинули са дневног реда монархију и прокламовали јединствену вољу да са свога победоносног пута уклоне све оне препреке које су их ометале у демократском развитку ка националној равноправности и социјалној правди.

Захваљујући победоносној народној револуцији, на место старе Југославије, која је била земља терора и насиља, суровог националног угњетавања и безобзирне експлоатације, никла је нова, независна Југославија, братска заједница равноправних народа. Власт је прешла у руке радних маса, које својим снагама изграђују своју државу на бази нове народне демократије.

Период учвршћења тековина Народно-ослободилачке борбе и нове народне власти, и припрема за широку социјалистичку изградњу, могао је бити тако релативно кратак зато, што се у току Народноослободилачког рата извршила наша Народна револуција, која је, захваљујући руководству радничке класе и њене Комунистичке партије, добила социјалистички карактер и решила основно питање социјалистичке револуције — питање свргавања капиталистичке буржоазије са власти још у току рата.

Зато је 29 новембар — празник стварања и проглашења наше Републике — у исто време празник наше Народне револуције.

После априлске капитулације старе Југославије, Комунистичка партија Југославије мобилисала је и организовала народне масе на бази борбе против фашистичких завојевача и издајника свих врста. КПЈ је могла да изврши ту улогу иницијатора и организатора Народноослободилачке борбе, јер је она била једина општејугословенска партија која је, захваљујући свом доследно антифашистичком ставу, могла да уједини све наше народе у јединственом патриотском отпору.

Народноослободилачка борба Југославије почела је партизанским акцијама које су се развијале у правцу подизања општег народног устанка. Политичко и војно руководство устанка на челу са другом Титом, развијало је општи народни устанак, јачало и челичило војне јединице у непрекидним борбама, подизало руководеће кадрове, развијајући из партизанских одреда чврсто језгро регуларне војске, способне да коначно уништи окупатора у нашој земљи. Дуг и тежак био је процес стварања Народне војске, „јер се наша народна војска рађала из малих партизанских одреда, стварала се од голоруких родољуба, сељака, радника, поштене интелигенције, омладинаца града и села, који су се дигли на устанак у борбу против окупатора и његових плаћеника". (Тито). Стварање регуларне Народноослободилачке војске Југославије крајем 1942 године друг Тито је окарактерисао као највећи дотадашњи успех народног устанка у Југославији.

Борба против окупатора била је и остала у току ослободилачког рата први и најважнији задатак, јер је с једне стране означавала борбу против главне опасности која је угрожавала физички опстанак наших народа, а с друге стране значила је помоћ наших народа — према њиховим могућностима — Совјетском Савезу и његовој херојској Црвеној армији, чија је победа над главним фашистичким снагама омогућила успешан развој и победу наше Народноослободилачке војске.

Али питање непоштедне борбе против окупатора постављало је одмах друго питање: каква ће бити нова Југославија која се ствара у тој борби. „Према томе, каже друг Тито, није било довољно позвати само народ у борбу против окупатора, под тако тешким условима већ се морало у исто време дати народу и перспективу за бољу будућност". (Комунист бр. 1). Признајући народу демократска права, која су му у старој Југославији била отета, ослободилачка борба показивала је народним масама да ће њихова будућа домовина бити боља од старе.

Формирањем демократских органа народне власти у облику народноослободилачких одбора, народне масе су на делу, у пракси остварили своје демократске и националне тежње. Преко тих

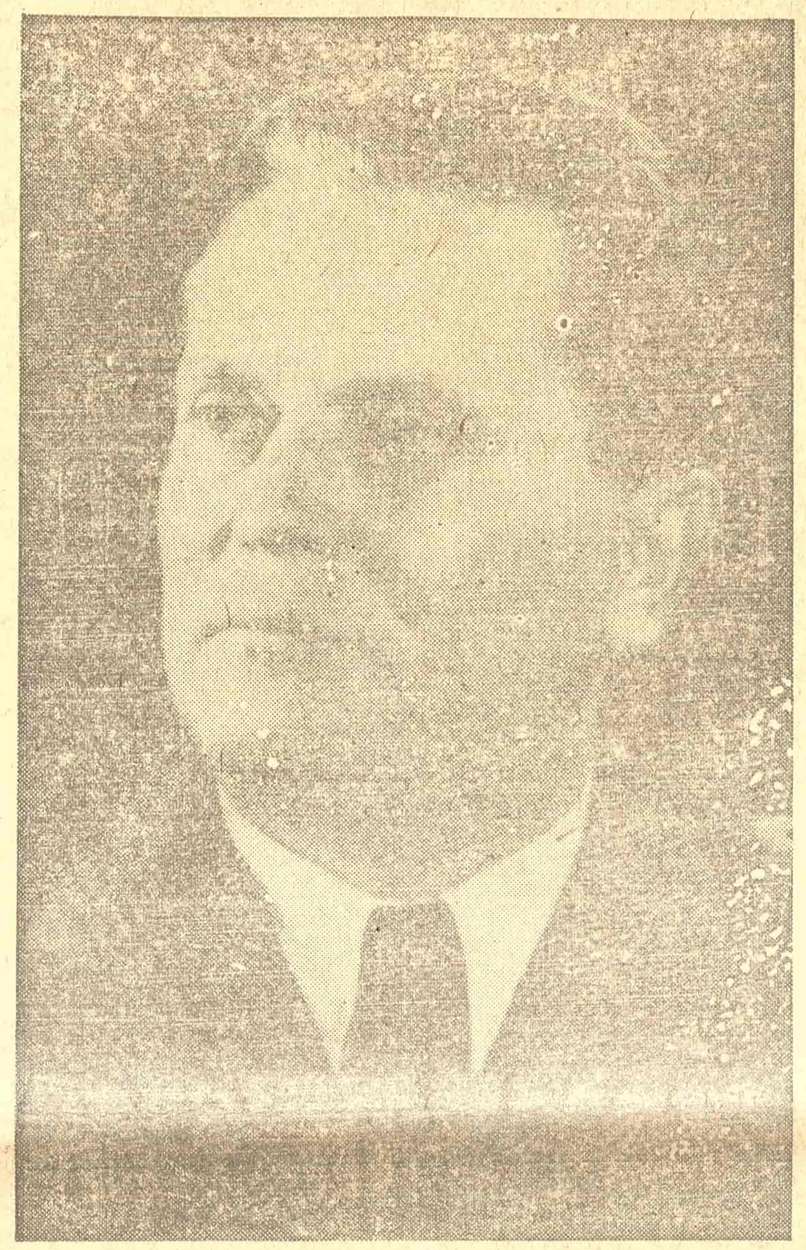

Маршал Тито

тековина Народноослободилачке борбе, наши народи су видели перспективу своје борбе. Основне радне масе свих народа Југославије, предвођене КП Југославије, повезале су се кроз борбу у један чврст демократски савез, који је био кадар да новој Југославији да истински демократски лик.

У периоду између Првог и другог заседања АВНОЈ-а наш народноослободилачки покрет извојевао је одлучујуће војничке и политичке успехе. У тешким борбама Четврте и Пете офензиве Народноослободилачка војска Југославије изишла је као победник и очеличена изнутра и обогаћена великим војничким искуством, тако да је за кратко време повратила и проширила привремено изгубљену слободну територију. Упоредо са војничким успесима народне војске, ширио се ослободилачки фронт народа Југославије, обухватајући све нове и нове народне масе широм целе наше земље.

У том периоду до краја се разголитила огавна политика југословенске буржоазије, која је још 1941 године, настављајући своју предаприлску политику, пошла путем националног издаства, отворене сарадње са окупатором да би спречила сваки демократски покрет народних маса и осигурала свој ранији положај експлоататора и угњетача.

Све ове чињенице, као и приближавање одлучних борба са окупатором за коначно ослобођење наше земље, омогућиле су и неодложно постављале да се учврсте дотадашњи успеси и да се озаконе и предузму нове мере за унутрашњу организацију државе која би одговарала демократским и националним тежњама народних маса. Развитак народноослободилачког покрета омогућио је да наши народи створе своје ново државно руководство и да емигрантској краљевској влади одузму право да заступа интересе наших народа. То је учињено 29 новембра 1943 године на Другом заседању АВНОЈ-а у Јајцу, и зато је 29 новембар дан постанка наше нове народне демократске државе и празник наше народне револуције.

Друго заседање АВНОЈ-а, иако формално није донело никакав изграђен нов устав, несумњиво претставља један од најкрупнијих и најдалекосежнијих догађаја у историји наших народа.

Одлукама, које су донесене 29 новембра у Јајцу, озаконјена је демократска народна власт која је настала и развила се из ослободилачке борбе наших народа. Тим одлукама народи Југославије постављају своје међусобне односе на бази федеративног унутрашњег живота у јединственој државној заједници — Федеративној Југославији. Тим одлукама потврђени су народноослободилачки одбори, као најдемократскији облик нове народне власти. Истовремено створени су, из њих израсли, виши форуми те власти: Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије, као врховни законодавни и извршни орган и Национални комитет, као врховни наредбодавни и управни орган.

Овим одлукама ударени су основи истинској, демократској народној држави. Друго заседање АВНОЈ-а са одлукама, које су биле одраз снаге народноослободилачког покрета, одиграло је огромну улогу у развитку народноослободилачког устанка и даљем развијању народне револуције.

Радничка класа, на челу са својом Партијом, успела је да у току рата осујети паклени план буржоазије да народној борби одузме карактер ослободилачког народног рата и да јој наметне карактер грађанског рата, како би одвојила Комунистичку партију као руководиоца народног устанка од једног дела нашег народа. Захваљујући правилној политици и правилној примени учења марксизма-лењинизма од стране ЦК КПЈ, о пролетерској револуцији и диктатури пролетријата у условима ослободилачког антифашистичког рата, у коме је одлучујућу улогу играо Совјетски Савез, радне масе предвођене Комунистичком партијом Југославије, довеле су своју борбу за национално ослобођење и независност до коначне победе, ликвидирале отпор буржоазије, узеле власт у своје руке и тиме створиле услове за претварање Југославије у социјалистичку земљу. Зато се у програму КПЈ каже: „Специфични карактер револуције у Југославији јесте у томе што је одлучујућа битка између основних експлоататорских класа, буржоазије и велепоседника — с једне стране и радног народа, на челу са радничком класом, под руководством КПЈ — с друге стране, извојевана у условима ослободилачког устанка против фашистичких освајача, на фронту борбе против националног издаства, чији је стожер била буржоаска реакција, на фронту борбе која је била нераздвојни део општег антифашистичког рата" (Програм КПЈ).

Само захваљујући таквој линији Партије, народи Југославије изишли су из ослободилачког рата са већ формираном државом и могли су да у релативно кратком времену обнове ратом разрушену привреду и да приступе социјалистичкој изградњи своје слободне домовине.

Без револуционарних преображаја, извршених у току рата, без такве револуције као што је била наша, не би се могла ни замислити таква послератна стваралачка активност широких народних маса, на изградњи своје земље.

Од почетка 1947 године у нашој земљи почела је велика борба у подизању и препороду наше земље, почела је борба за извршење Петогодишњег плана, за социјализам. Стваралачка иницијатива маса и широко социјалистичко такмичење постали су метод рада у нашој земљи. Свака нова година доноси нам све веће и веће радне победе. Нове фабрике и заводи, електричне централе и нови индустриски комбинати, задружни домови, нове пруге и путеви почињу да мењају лице наше земље и саме наше људе. Југославија се претвара од заостале полу-колонијалне земље у напредну индустриску социјалистичку Југославију.

Изграђујући социјализам у својој земљи, народи Југославије стоје данас на страни мира, демократије, на страни напретка и социјализма — у табору антиимперијалистичких снага исто онако као што су за време Другог светског рата часно испуњавали своју дужност према главној снази, демократије и мира, према великом Совјетском Савезу.

Бијући битку за испуњење друге године Петогодишњег плана, наши радни људи прослављају 29 новембар у знаку великих радних победа. Пут југословенских народа, обележен историским одлукама од 29 новембра 1943 године, показао се као једино могућ и исправан пут.

Нова Југославија, на челу с другом Титом, развија данас даље велике тековине народног устанка и смело и непоколебиво, и поред свих препрека и тешкоћа, корача великом циљу свих народа Југославије — ка социјализму.

Данило ПУРИЋ

С радним победама у сусрет великом празнику

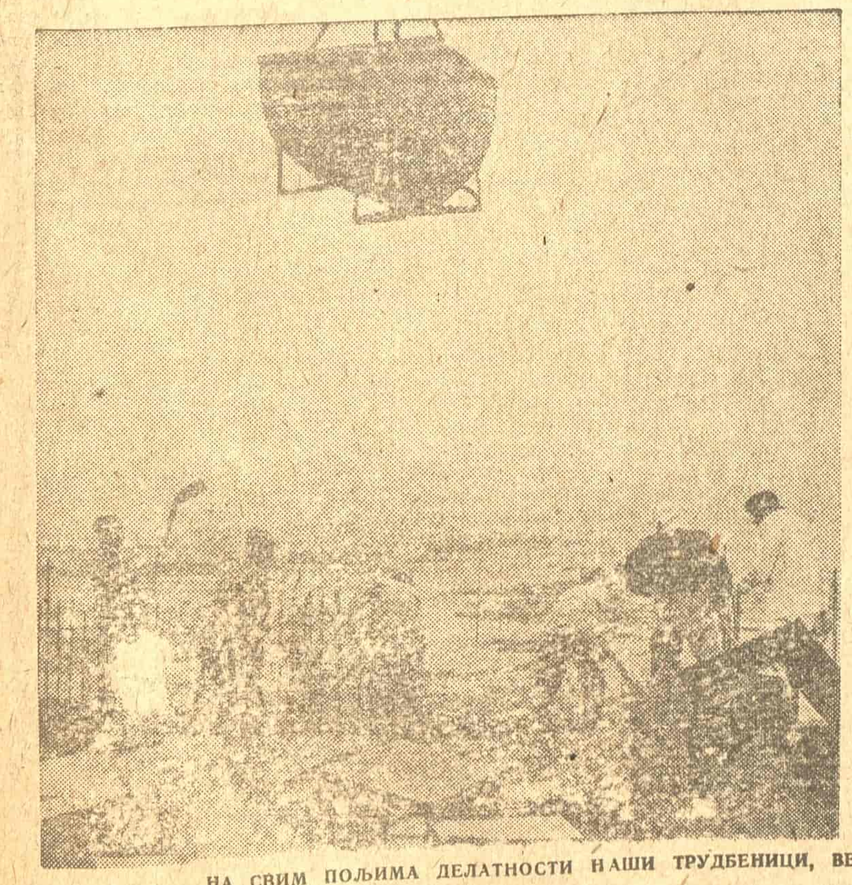

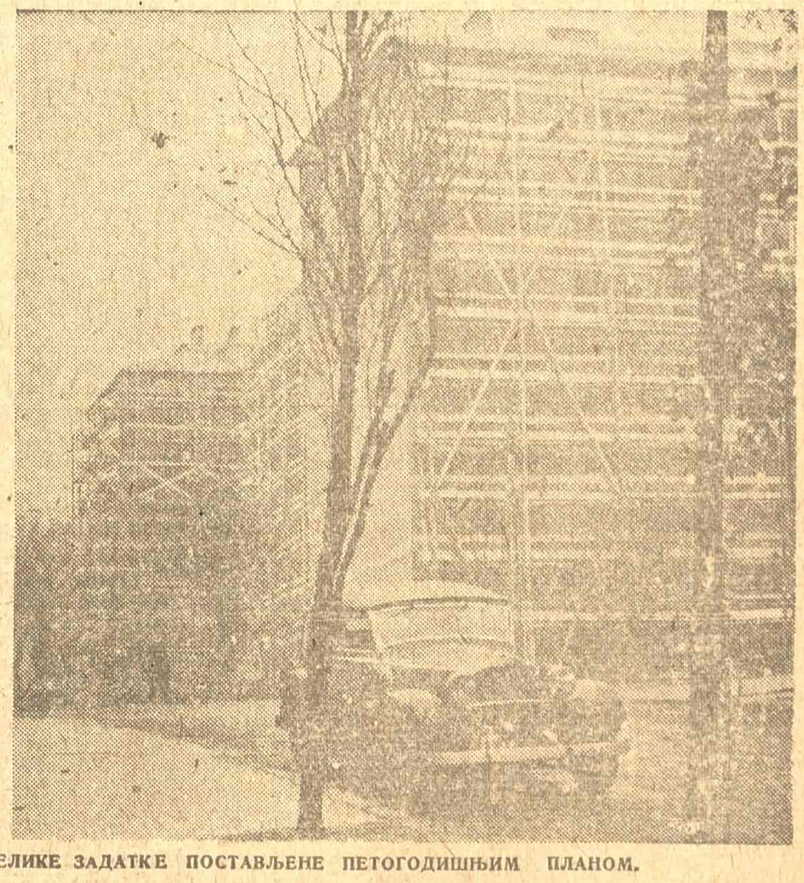

НА СВИМ ПОЉИМА ДЕЛАТНОСТИ НАШИ ТРУДБЕНИЦИ, ВЕРНИ СВОЈОЈ ПАРТИЈИ И ЊЕНОМ РУКОВОДСТВУ, ЧАСНО ИЗВРШУЈУ ВЕЛИКЕ ЗАДАТКЕ ПОСТАВЉЕНЕ ПЕТОГОДИШЊИМ ПЛАНОМ.

Историско заседање АВНОЈ-а у Јајцу

29 новембра 1943 године

Ј. Страла: ЈАЈЦЕ

Стародревни босански град Јајце доживио је 29 новембра 1943 године невиђено славље. Тога дана састали су се у њему претставници свих наших народа да ријеше важна политичка питања, која су се тада постављала пред наше народе и наше борце. То је био прави парламенат, наш први народни парламенат, у којему су били заступљени претставници свих крајева Југославије, свих народа и вјера, свих класа и странака. Пробијајући се данима и ноћима кроз непријатељске редове, прелазећи планине, газећи ријеке, провлачећи се кроз шуме и пудуре, долазили су они у Јајце.

Дошли су на ово засједање народни претставници из јуначке Србије, кршне Црне Горе, Боке и Санџака, поносне Херцеговине и Босне, горде Далмације, Хрватске, Славоније, Словеније, Војводине, Истре, Македоније и осталих крајева Југославије. Ту су шумадиски сељаци, црногорски горштаци, далматински рибари, загребачки радници, словеначки рудари, босански тежаци, војници са свих фронтова Југославије, ту су књижевници, умјетници, лијечници. Свештеници: католички, православни, муслимански, ту је све оно што је честито и борбено од бивших политичких странака: демократске, земљорадничке, хришћанско - социјалистичке, Хрватске сељачке странке, сви су се окупили око комуниста. Све их без разлике веже једна мисао, једна тежња симболизирана у црвеној звијезди што им се румени више чела, тежња да што прије ослободе своју окрвављену земљу и да својим измученим народима осигурају нов, бољи и срећнији живот. То су неимари и градитељи нове епохе који постављају чврсте темеље новој Титовој Југославији. Сви су свјесни великих догађаја и судбоносних момената, јер долазе са крвавих пољана и мегдана, овлашћени од својих народа да донесу судбоносне одлуке и да жигошу све оно што је било труло и пропало, издајничко и непоштено у бившој Југославији; да ударе печат свима издајницима лижисаханима, глођипетама и свима без разлике који су се ставили у службу фашистичком завојевачу и ступили у борбу против Народно - ослободилачке војске којој стоји на челу легендарни јунак маршал Тито. Исто тако имао је да се осуди противнародни рад избјегличке владе у Лондону и краља Петра, који су преко Драже Михаиловића, њиховог експонента у служби непријатеља, унијели крвави нож у народ и упели све своје моћи преко овог издајника да би осујетили борбу и побједу Народно-ослободилачке војске.

29 новембар освануо је ведар, разбијају се магле по босанским брдима, пробија их сунце. Расположење је такво да, пјесми и клицању нема краја. Делегати свих крајева наше земље већ су пристигли. Заморени великим и дугим путовањем, пробијајући се кроз непријатељске редове, газећи снијег и ријеке, гладујући, трпећи голотињу и босотињу, изгледали су физички изнурени, али морално и политички јаки и горди. У Јајцу ври као у кошници, љуби се друг с другом, питају се за јуначка здравља, препричава један другом о борбама и успјесима у разним крајевима. Препричавају се тешка путовања и препреке на које су наилазили.

Један црногорски делегат одговара: „Нашем Богу и нашем јунаштву свуд су броди ђе дођемо води, све су препоне ситне биле, к циљу доспесмо великом...“

Сви се интересујемо, распитујемо кад ћемо видјети Тита, нашег славног врховног команданта. Упознајемо се са свима руководећим врховним старјешинама. Ту су сви наши легендарни команданти, не знаш који је од кога прослављенији, бољи и храбрији, што вели наша народна пјесма: „И више су добили мегдана него што је у години дана“... Сви су скромни, не хвале се својим јунаштвом, обучени су као прости војници, без икаквих знакова што би их одвајали од осталих. Слабо обучени, до зуба наоружани оружјем које су отели од непријатеља на бојним пољима.

У 10 сати прије подне саопштавају нам да идемо код друга Тита. Сви смо весели, јер велики број нас није Тита никад видио. То ће бити за сваког радостан доживљај, јер ће да види први пут свога легендарног команданта и да с њим поразговара. Улазимо у његов радни кабинет, укопан у једно брдо. Кабинет личи на железнички тунел, пошто се једино у таквим заклонима могло радити за вријеме страшних непријатељских бомбардовања. Канцеларије су освијетљене. Тито је једноставно обучен у сиво војничко одијело које је прилично дотрајало, без икаквих војничких знакова. Мршав, исцрпљен од огромног посла, али весео и насмијан. Прима делегате. Сви се с њим љубимо, свакоме можеш видјети у оку сузу радосницу како се ваља преко насмијаног лица. Сви гледамо у Тита и чекамо његову ријеч. Он је кратак у разговору. „Добро дошли другови! Јесте ли се заморили? Знам кроз какве сте тешкоће прошли, али наш народ може све да савлада. Нама је историја додијелила да поднесемо велике муке и жртве и да прокрчимо пут за срећнију и бољу будућност генерацијама које долазе послије нас...“ Почастио нас је кавом и ракијом, а било је помало и сира и хљеба. Остао је с нама у разговору читав сат.

Припремамо се за историску сједницу која има да се одржи у 8 сати увече истога дана. Ту су Александар Ранковић, Милован Ђилас, Едвард Кардељ, Моша Пијаде, Иван Милутиновић, Родољуб Чолаковић, Владимир Бакарић, и са њима се савјетујемо о распореду и одређујемо говорнике који ће дати своју поздравну ријеч у име земаљских вијећа и разних друштвених установа. Све се дало на посао, све је у припреми. Улазимо у дворану, прозори су затворени да се не види свјетлост споља, јер се бојимо бомбардовања.

Дворана бруји од живахног разговора. Посланици — војници и борци из свих крајева — састали су се након дугог времена па се срдачно разговарају, рукују се, довикују и препричавају своје доживљаје или коментаришу важност данашњег засиједања. Око седам сати долази Тито, улази одмјереним кораком у обичном војничком одијелу; прати га претсједник АВНОЈ-а. Најприје је дворане завладао тајац, а онда се сва потресла од орканског пљеска и одушевљених поклика... Живио друг Тито!

Тито...! Тито...! Тито...! Тито...! Тито...!

Кад се пљесак слегао, ступио је на говорницу претсједник АВНОЈ-а друг др. Иван Рибар и отворио засиједање говором у којем је изнио једногодишњи плодни рад АВНОЈ-а. Након тога наступили су говорници који су поздравили скупштину у име земаљских вијећа, Народно-ослободилачке војске, Централног комитета Комунистичке партије Југославије, у име омладине, у име АФЖ-а. Поздравну ријеч дали су: Иван Милутиновић, Александар Ранковић, Родољуб Чолаковић, Пајо Грегорић, Марко Вујачић, Ђуро Пуцар, Митра Митровић, Владимир Бакарић, Едвард Кардељ, Борис Кидрич, Видмар Фране Фрол и други. Сви говори одисали су бескрајном љубављу према Народно - ослободилачкој војсци, АВНОЈ-у и другу Титу, силном, неугасивом мржњом према окупатору, његовим слугама — усташама и четницима, одлучном вољом да се настави борба до коначне побједе.

Затим претсједник најављује слиједећу тачку дневног реда: реферат Врховног команданта друга Тита о развитку НОВ у вези с међународним догађајима.

Са лаганим смјешком на лицу ступио је на говорницу друг Тито праћен жарким погледима и урнебесним клицањем. Дуго, дуго је трајао пљесак вијећника, војника и публике своме љубљеном вођи. А онда је настала тишина. Дубока, свечана тишина. Сви су жељели да што боље чују његов говор, да им не измакне ни једна његова ријеч.

И Тито је почео свој историски говор, у којем је дао снажну анализу НОВ кроз двије и по године и до сржи разголитио издајнички рад емигрантске владе и краља Петра II. Одајући признање раду АВНОЈ-а, друг Тито је повишеним гласом наставио:

„Данас је потребно да АВНОЈ постане заиста највише законодавно тијело народа Југославије. Данас је већ дошло вријеме, да се створи један извршни орган у форми привремене владе, који ће бити способан да руководи свим пословима које мора да врши једна права народна влада.“

Сва се дворана проламала од одушевљеног одобравања и поклика „Живио АВНОЈ! Живјела права народна влада!“

Говор друга Тита оставио је дубок утисак на све присутне. Видјело се да је говорио свима из срца и душе.

Почиње дискусија о Титовом реферату. У дискусији узело је учешћа преко двадесет делегата. Сви говорници једнодушно поздрављају реферат друга Тита, изјављујући да је у њему изражено расположење свих народа Југославије без обзира на националну, вјерску и партијску припадност.

На приједлог др. Војислава Кецмановића, Вијеће једногласно прихвата декларацију којом се АВНОЈ проглашава врховним законодавним и извршним тијелом народа Југославије.

На темељу декларације Вијеће доноси свој акт о стварању Националног комитета ослобођења, као привремене владе Југославије, као и одлуку о одузимању права тзв. југословенској влади у иноземству и о забрани повратка у земљу краљу Петру II Карађорђевићу.

Цијела дворана у силном одушевљењу устаје на ноге и бескрајним клицањем одобрава ову одлуку. Чују се поклици: Нећемо избјегличку владу! Нећемо издајничког краља! Живио АВНОЈ! Живио Тито! Живио Национални комитет, наша прва права народна влада!

И тако се ређају одлуке за одлуком о изградњи Југославије на федеративном принципу.

Настаје тајац. Појављује се на говорници доктор Видмар, узбудљивим и дрхтавим гласом чита: ....„У име словеначких делегата предлажем овом високом Дому, да се друг Тито прогласи за маршала Југославије.“ Настаје невјероватно одушевљење. У усхићењу све је на ногама, све је у покрету, тресе се читава дворана од непрестаних овација: Живио маршал Тито! Са свих страна прилазе делегати и честитају, а са галерија и из позадине дворане, гдје се махом налазе војници, — суборци друга Тита и сви досадашњи борци, људи који су надчовјечанском снагом, заједно са својим омиљеним командантом пролазили кроз најтежа и најстрашнија искушења, али и најсјајније побједе, — допиру звуци пјесме:

„Наш маршале, друже Тито, ми ти се кунемо
Да са твога пута не скренемо.“

Овације без конца и краја, дворана грми новим валом пљеска и повика: Маршал Тито...! Маршал Тито...! Маршал Тито...!

Ура другу Титу! Ура маршалу Титу!... Ура Стаљину!... Ура Црвеној армији!... Ура Совјетском Савезу!...

Кад су се овације донекле слегле, и пошто се друг Тито захвалио, прешло се на доношење даљих одлука.

Када су се делегати разилазили, на босанским брдима помаљала се зора, наговјештавајући нови дан... Дан којим се отвара ново велико раздобље у борби наших народа за ослобођење и уједињење.

Марко ВУЈАЧИЋ

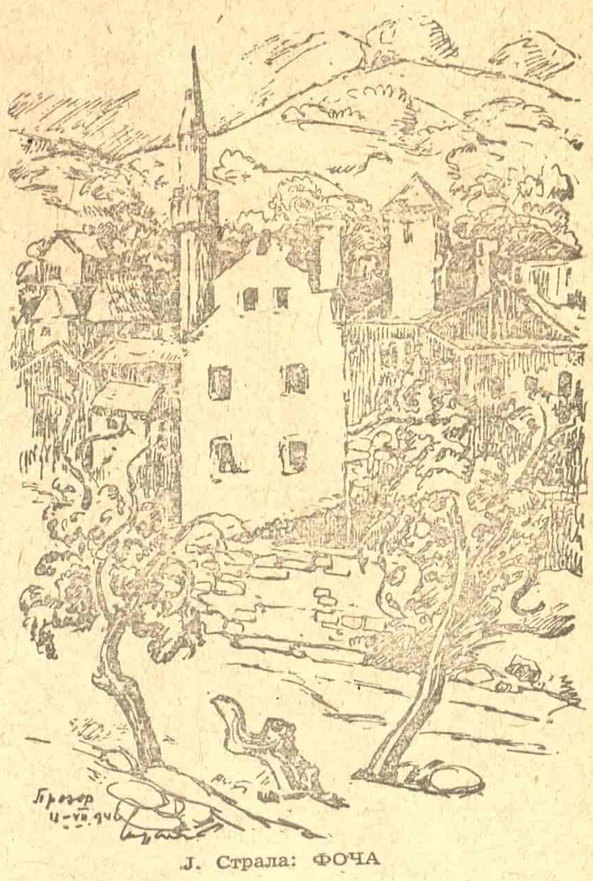

Ј. Страла: ФОЧА

Пред пету годину Другог заседања АВНОЈ-а

Јајце у дане заседања АВНОЈ-а

Кућа радника Салка Бибића у којој су становали друг Тито и друг Александар Ранковић пред заседање АВНОЈ-а у Јајцу.

У центру Босне, на самом ушћу Пливе у Врбас, уоквирен шумовитим и голим планинама, лежи град Јајце. Још у далеко преисториско доба у његовој околини — такозваном Пивском крају — налазиле су се густе насеобине. Много касније — привучени златом које се, изгледа, лако налазило у рекама код садашњег града и околине — дошли су Римљани и подигли низ нових и богатих насеља. Ускоро иза тога, поп Дукљанин записаће у својим хроникама, да је неки босански бан заратио са Хрватском ради Пивске жупе, којој је припадало и место где се данас налази Јајце. Неколико векова касније, године 1404, Хрвоје, војвода Доњих Краја, почео је да зида тврђаву на обалама Пливе и Врбаса, на брду изнад самог водопада. Тако је основан нови град и Хрвоје је постао „конт ди Јајце“.

Отада је Јајце престоница босанских краљева или — како га је називао Стјепан Томашевић — „стони град краљевства ми“. Кроз много година он је место одакле се управља читавом Босном. Али дани славе били су кратки. Вал са Истока није мимоишао Јајце и на његовим зидинама и кулама појавили су се османлиски јаничари. Годинама испод чврстих зидина тврђаве водиле су се борбе између турске и угарске војске и Јајце је често мењало своје господаре. Много касније, окупацијом Босне и Херцеговине, град је припао Аустро-угарској.

Стварањем Југославије Јајце је потпуно изгубило од свог значаја и претворило се у непознату паланку коју су, једино у летњим месецима, посећивали туристи и странци да би се дивили древној тврђави и пенушавом водопаду Пливе. Историја града била је давно заборављена.

Тада су дошли бурни догађаји — рат и херојска Народно-ослободилачка борба — и Јајце је поново ступило на историску позорницу. „Краљевски град Јајце“ био је место у коме су ударени темељи нове народне државе.

То је било 29 новембра 1943 године, на Другом заседању Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије.

Два пута — у врло кратком времену — партизани су били у Јајцу крајем 1942 године. Отада више се у граду за читаву годину дана нису појављивали, али се знало да по околним планинама и шумама има доста наших војника и да ће једнога дана поново истерати Немце и усташе. То, уосталом, није било само вероване, него и силна жеља грађанства и народа из суседних села, који је данима пре тога гледао и доживео најстрашнија зверства над невиним људима.

Крајем лета читава територија око Јајца била је ослобођена. Немци су се налазили једино још у самом граду, спремни да се сваког часа извуку.

Деветнаестог августа, око четири сата после подне, притиснути са свих страна, очекујући сваког часа напад наше војске, Немци и усташе напустили су град. Власт је преузео Народни одбор, формиран од илегалног Народно-ослободилачког фронта. Сада се само чекало да се појаве први партизани.

Два сата касније из Нолука, идући десном страном Врбаса, у Јајце је ушао Јањски одред. Све што је могло да стане на ноге — од сасвим малог детета, до старца и болесних — изишло је на улице да поново, по трећи пут, поздрави своје ослободиоце. Радости није било краја.

Само неколико дана касније, живот је почео сасвим нормално да тече: трговине су отворене и пијаце су поново пунили сељаци из околине. Услед великог броја различитих окупаторских монета — хрватске куне, немачке рајхсмарке, српског динара и италијанске лире — власти су успоставиле курс и трговина је живнула. Прорадила је и творница „Електро-Босна“. Иако у тешким условима, фабрика је производила карбид и снабдевала сва околна села.

Тих дана одржани су избори за Градски народно-ослободилачки одбор. Зграда бивше градске вијећнице била је пуна света. Народно-ослободилачки фронт предложио је листу кандидата и народ је бирао дизањем руку. У Градски одбор изабрани су најбољи људи. То су били први слободни избори и гласови се нису куповали чокањем ракије.

Почетком септембра, око девет или десет сати увече, друмом који води за Бању Луку, у Јајце је дошао Врховни штаб и друг Тито. Друг Тито и друг Александар Ранковић прешли су мост и спустили се у Вагањ до куће радника Салка Бибића, лупили на врата и замолили преноћиште.

— Тито се прво руковао са мном — говори узбуђено данас Салко Бибић, сећајући се те вечери, и понудио ме цигаретама. Дуго у ноћ разговарали смо о свему и свачему. Нарочито га је интересовало како се живело у граду под усташама и Немцима.

Тако су се у малој кући, одмах испод друма који иде за творницу, усквиреној високим јелама, сместили другови Тито и Ранковић. Преко читавог дана радили су над великим мапама, примајући с времена на време команданте и комесаре који су дуго подносили своје извештаје. У топлим данима седели су у сењаку, који се налазио близу куће, не напуштајући посао. Понекад пак, заједно и без пратње, излазили су у град, где би обично присуствовали некој приредби које су давале културне екипе разних бригада.

Једнога дана из Јајца је побегао неки човек — издајник — и, наслућујући отприлике, по причању, где се налази кућа у којој живи друг Тито, јавио је Немцима и усташама. На Рамазан, око четири сата после подне, долетела су четири немачка авиона и дуго кружећи око водопада и изнад места Вагањ, изручили су велики број бомби. Другови Тито и Ранковић, за читаво време бомбардовања, стајали су прислоњени уз дрво и мирно посматрали лет бомбардера. Сећајући се тога догађаја, Салко Бибић прича:

— Када сам чуо да лете авиони, истрчао сам из куће да бих се склонио у шуму, јер сам се одувек плашио бомбардовања. Пред кућом, иза дрвета, стајали су друг Тито и друг Лека сасвим мирно. Пошао сам, па сам стао и помислио — зар се Тито не плаши да погине, а ја..!? Отада, знаш, више ме заиста није страх од авиона...

Седамнаестог октобра друг Тито је, због опасности од бомбардовања, прешао у кућу Анте Бурића, која се налази у Шех-махали, одмах крај катакомби. У кући је само спавао, док се преко читавог дана налазио или у бараци или пак, за време бомбардовања, у катакомбама, где се исто тако радило. Ту, у близини, становале су совјетска и енглеска војна мисија.

Средином октобра месеца отпочели су радови на обнови бившег соколског дома, који су партизани запалили још приликом свог првог повлачења из Јајца. У згради је требало да се одржи Друго заседање АВНОЈ-а, тако да се радило ужурбано. Грађанство је дало добровољну радну снагу и нови Дом културе је био готов за свега три недеље. Седмог новембра, свечано, у присуству друга Тита, многих високих руководилаца и енглеске војне мисије, отворен је обновљени Културни дом. Говор је држао Радован Зоговић. „Град Јајце, рекао је између осталог Зоговић, од вечерас, има свој Дом културе. Та чињеница још једном ће потврдити да је нашој ослободилачкој војсци и нашој новој, народној власти и право народа на живот и културу, на културан и срећан живот“.

Те речи нису биле празне. Новоотворени Дом културе постао је центар културног живота у Јај-

(Наставак на трећој страни) 1

Ј. Страла: ПАРТИЗАН

БЕОГРАД НА ДАН ПРОГЛАШЕЊА РЕПУБЛИКЕ

Коме од грађана овог слободарског и непокореног града није дубоко у свести, у сећању и срцу, оно мноштво значајних дана, што су, нижући се један за другим, од 20 октобра четрдесет четврте, па надаље, испуњавали целокупан живот Београда радошћу и поносом, топлом, сасвим новом свечаношћу. Дубоко су наши људи доживели и осетили те дане. Била су то, и остала, наша народна, политичка и државна славља: светли празници новије историје главног града и целе државе.

Ослобађани су, један за другим, градови... Гласови и томе палили су пожаре одушевљења. Јединице наше, и Совјетске армије, пролазиле су кроз улице и преко тргова... Њима је клицао и манифестовао Београд, засипајући их цвећем. Високи руководиоци говорили су са градских говорница... Проламале су се београдске улице од одушевљења и поздрава упућених братским народима. Говорили су Тито и други наши руководиоци поводом прослава, смотри, конгреса и других народних састанака... У свему томе Београд је учествовао свим срцем, у оном посебном расположењу, кад се радост граничи са заносом, јер срушене су све ограде и стрепње.

Борбене песме из пуних груди и неспутаних поклици, у декору слободарских парола, цвећа и застава — то је било најчешће обележје препорођеног Београда.

Свечане радости лечиле су нашег човека од ратних тегоба. Утирале су трагове још незаборављених патњи. Разбуктавале су понос и самопоуздање. Разгревале снаге за нова и даља прегнућа.

Све то, међутим, била је само спољашња манифестација оног што је живело у сваком нашем грађанину. Био је то само видљив израз, део, оног што је мислио, осећао и доживљавао.

Садржина, уствари, била је: свест о сигурном току наше нове стварности. До те свести водио је дуги пут...

Црвоточином изједена кровињара срушила се, открившн легла и канале свих својих рушитеља. Требало је, под најтежим условима у историји, зидати нову зграду. Здраву и сигурну.

Партија је дала јасну перспективу и одређен пут. А народ, богат искуствима, печен на огњевима одрода и непријатеља, монархије и жандарма, знао је и умео да схвати оправданост позива и исправност пута. Велика гаранција: постојање Совјетског Савеза, било је потстицај више.

Тако се и пошло: за Партијом, за њеним програмом.

Против домаћих и страних злотвора, против лажи, мрачњаштва, преваре и издаје.

Нацистички освајачи напали су Совјетски Савез 22 јуна, а 27, већ, била је постављена организација читавог устанка код нас, да 7 јула почну оружане борбе у Србији.

Својим светлим сјајем почела је да гори и да се разгара народна револуција у нашој средини...

Први народни одбори, нови по облику и садржини и заиста народни, на тек ослобођеним територијама, били су клице нове државе. Расла је Армија. Низале су се победе.

Тако: до ослобођења Београда, и даље.

Одређена, јасна перспектива, коју је Партија ставила пред масе, остваривала се из дана у дан. Ишао је народ за њом и није био обманут — први пут у историји.

То је пут те наше нове стварности. То је живело у сваком нашем човеку. То је оно што је доживљавао, мислио и осећао манифестујући у своме слободном граду.

А онда су дошле даље истине на површину. Раскрстило се са краљем и његовом кликом, чији су поклисари покушавали да роваре у нашој новој средини.

Цео тај пут, са читавим низом још других успеха, довео је дотле да на слободним изборима, тајним гласањем за Савезну Уставотворну скупштину, 11 новембра 1945, са 96% гласова, народ објави читавом свету своју коначну одлуку.

Тако, проглашење Републике долази као логична последица читавог дотадањег тока наше револуције. Оно је припремано, зидано и изборено.

Свеже предвечерје 29 новембра 1945 године извело је на Теразије, на Трг пред Скупштином и у шири центар града скоро све Београђане. И сви су били спремни и свесни да ће чути коначно остварење њихове жеље и резултат дотадање борбе.

Ето, испуњава се оно за чим се пошло, све што се дешава, дешава се по народној вољи и за добро народа. У то се име клицало, у то су име играна широка кола, у то су се име, при радосним сусретима, здравили непознати људи.

И кад је у величанствено осветљеној скупштинској дворани изречена историска реченица о проглашењу Републике, и кад је та реченица затреперила, пренесена преко гласноговорника, над главама усталасаног народа, заћутаног у тренутку, и кад су се пљуск и поклици подигли у зимско небо, заједно са ватрометима и радосним плотунима са бедема градских — није било изненађења, као што није било ни сумње у тај моменат.

Одигравао се очекивани завршетак једне од етапа, које је Партија у свом програму, поставила пред народ, стављајући му се на чело у најтежем тренутку.

И са спокојством, са којим је дочекан овај најдражи дан наше нове историје, грађани нашег слободарског града, а и сви наши људи, широм Републике, иду и даље за програмом и вођством, које их је повело и довело, које их није обмануло и изневерило и које они неће да изневере.

Јулија ЛУЧЕВ

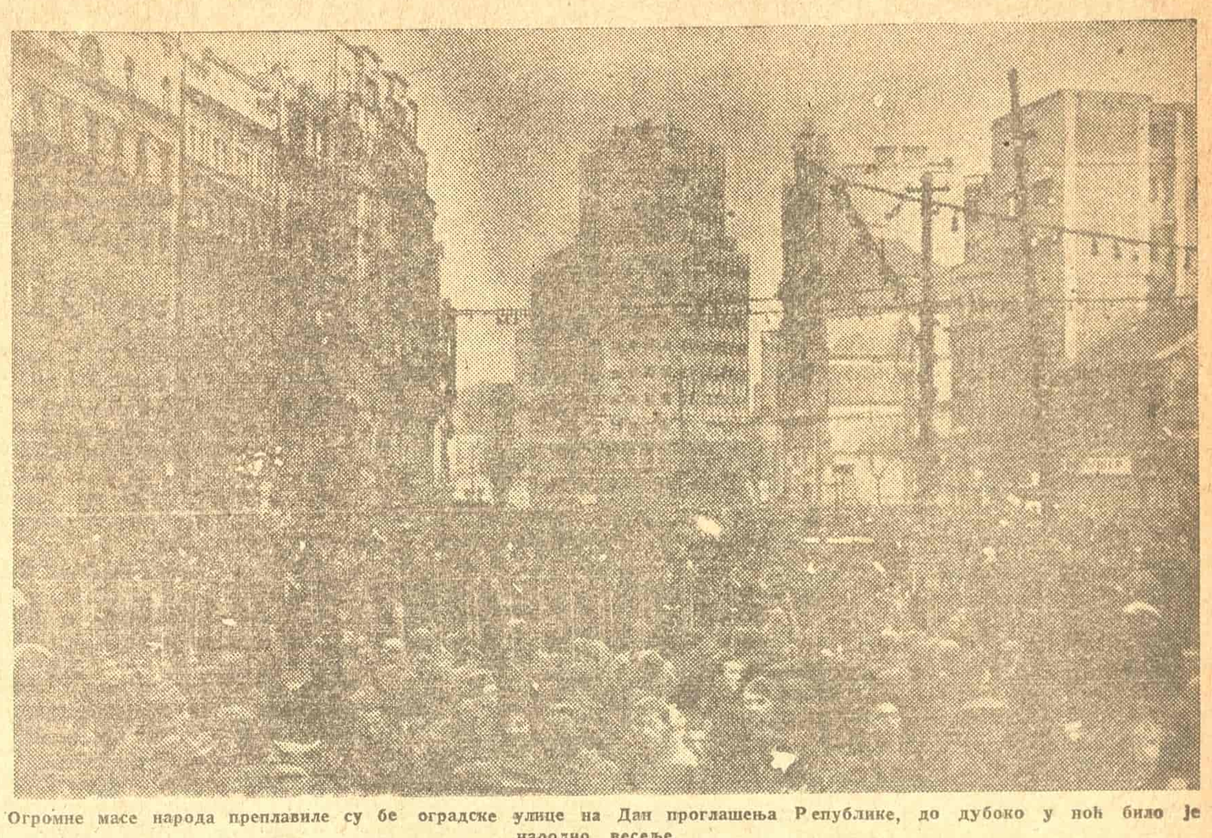

Огромне масе народа преплавиле су бе оградске улице на Дан проглашења Републике, до дубоко у ноћ било је народно весеље.

(Наставак са друге стране) 1

цу. Врло често, чланови позоришне групе „Народног ослобођења" (ансамбл групе сачињавали су многи наши познати уметници), давали су разна драмска дела. „Кључа живот у Јајцу — писао је Дедијер у свом „Дневнику". Ту је позориште, ту су хорови појединих бригада, њихове дилетантске групе, нема дана а да понека бригада не пошаље своје групе на „гостовање" у Јајце. Просто је настало такмичење, чија ће приредба бити боља. У соби до мене вајар Аутустинчић ради цео дан. Спрема Титов портрет, говори како је лепо радити у слободи. У другој соби, чика Јанко оснива свој „Танјуг" и припрема први број „Нове Југославије"...

У Дому културе држе се предавања двапут недељно, држе се усмене новине. Ту је Ђорђе Кун, који је стигао са својом другарицом из Београда. Он се сав заложио да Дом културе што лепше декорише; по цео дан има пуне руке посла.

Радован је овде у Јајцу написао песму о Титу.

Приближавао се 29 новембар. У Јајце су почели да стижу делегати из свих крајева наше земље. Друг Тито их је лично сачекивао и дуго проводио с њима у разговору. Највећи број делегата сместио се у згради бившег Хитијенског завода, док су остали спавали по приватним кућама.

У те дане, непосредно пред заседање, Јајце је имало нарочито свечан изглед. У граду су већ били, поред војних и политичких руководилаца, многи уметници: сликари и вајари, књижевници и глумци. Куће су биле искићене ћилимовима и заставама, а на лицима људи видео се понос и поркос. Многе рушевине су очишћене и Јајце је достојно дочекало свој највећи дан.

Увече, 29 новембра, цео град је био замрачен, без и једне светиљке. И док је изгледало да нигде нема ни једне живе душе, у обновљеном Дому културе, преко Пливе, у бљештаво осветљеној сали, иза замрачених прозора, доношена је одлука о рађању једне нове државе, новог уређења, без пендрека и главњача, краљевског двора и жандарма. Дискутовало се у војничким оделима, са револверима о појасу, али се није стварала војничка држава. „Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије — стајало је у одлуци — конституише се у врховно законодавно и извршно претставничко тело Југославије као целине и успоставља се Национални комитет ослобођења Југославије као орган, са свим обележјима народне владе, преко којега ће Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије остварити своју извршну функцију". Одузето је право такозваној југословенској влади у Лондону, краљу је забрањен повратак у земљу, а национално питање решено је стварањем федерације.

То су биле историске одлуке — одлуке које је сам народ још током борбе, у крви, донео и које су сада, добиле само своје званично и правно обележје.

Тако је у срцу поробљене Европе створена нова и слободна држава — Демократска Федеративна Југославија.

Рано изјутра делегати су напустили салу и изишли напоље. Био је мрак, али се са истока већ почела да рађа светлост: настајао је нови дан — велики дан када је у Европи, која је била сва у мраку, засијала нова светлост слободе.

О заседању АВНОЈ-а и о историским одлукама које су донесене, сазнало се у Јајцу тек пошто је све било завршено. Када се кроз град пронела о томе вест, све живо је изишло на улице и тада је почела пуцњава из свих оружја. Пуцало се читав дан, тако да су многе електричне жице биле покидане. Радовало се детињски и искрено и игра и песма никако није престајала. Увече, у присуству Тита, Рибара и свих делегата, позориште „Народног ослобођења" дало је свечану претставу — Нушићевог „Народног посланика".

Одмах после тога делегати су отишли пут плагина и борба је настављена, да би, само две године касније, на темељима одлука Другог заседања АВНОЈ-а, била проглашена Република Југославија.

Д. СЛАВКОВИЋ

ПРОГРАМ ПРОСЛАВЕ

29 новембра 1948 године у Београду

Београд ће свечано прославити 29 новембар — петогодишњицу Другог заседања АВНОЈ-а на коме се и формално озаконила победа народне револуције и ударени темељи нашој социјалистичкој држави — Федеративној Народној Републици Југославији.

У част 29 новембра одржава се такмичење културно-уметничких друштава Београда у оквиру такмичења организација Народног фронта главних градова свих народних република у коме учествују 32 културно-уметничка друштва. Такмичење се одржава у сали синдикалног дома и на Коларчевом универзитету.

Међуградско такмичење најбољих оркестара из главних градова народних република одржава се 28 новембра увече на Коларчевом универзитету.

У организацијама Народног фронта, синдиката и Народне омладине по предавачким центрима, подружницама и школама одржаће се око 300 предавања у вези с 29 новембром.

Уочи 29 новембра у Београду ће се одржати свечана академија у Народном позоришту а такође и свечана академија по свим рејонима и на Универзитету.

На дан 28 и 29 новембра по подне организована су народна весеља и игре на трговима и по рејонима.

Предвиђен је и фискултурни програм. На дан 28 новембра пре подне одржава се турнир одбојке у коме учествују неколико друштава, квалитетни крос у Топчидеру, а по подне кошарка сусрет Београд—Војводина и пливање „Црвена звезда", Београд—„Железничар" у базену Крсмановић. Истога дана одржава се и полуфинале фудбалског купа Југославије на стадиону „Авала".

Чланови фискултурних друштава и организације Народне омладине учествују у бакљади 28 новембра увече. Бакљада полази од Славије и иде до Калемегдана.

Планинарски савез Србије у оквиру прославе 29 новембра организује излете на Суву Планину, Рудник, Црни Врх и Шар Планину.

На дан 29 новембра пре подне мачују Црвена звезда—Славија. На писти у Београду одржавају се мотоциклистичке трке.

У 19 часова ватромет код Народне скупштине.

Увече 29 новембра даје се у Народном позоришту приредба најбољег хора, оркестра, фолклорне групе, најбоље драмске групе из међуградског такмичења.

На Коларчевом универзитету одржава се академија Гимнастичког савеза Југославије.

Југословенско драмско позориште даје премијеру „Љубов Јарова" од Трењева.

(Из одбора за прославу 29 новембра 1948 године у Београду)

*

У оквиру прославе 29 новембра у Београду се одржава такмичење културно-уметничких друштава Београда у оквиру такмичења културно-уметничких друштава главних градова свих народних република. Организован је велики број предавања у масовним организацијама и одржавају се разне друге културне манифестације. Програм прославе за 27, 28, 29 новембар је следећи:

27 НОВЕМБРА:

18 часова: Свечана академија Народног фронта Седмог рејона у сали Дома културе на Сењаку;

19 часова: Свечана академија Народног фронта Шестог рејона у Дому културе на Лекином Брду;

19 часова: Свечана академија Народног фронта Петог рејона у сали Шесте мушке гимназије;

19 часова: Свечана академија Народног фронта Четвртог рејона у сали школе „Војислава Илића";

19 часова: Свечана академија Народног фронта Трећег рејона у сали Дома културе;

20 часова: Свечана академија Народног фронта Другог рејона у сали Дома културе;

у 18.15 часова: Свечана академија Београдског универзитета на Правном факултету.

28 НОВЕМБРА:

у 8 часова: Финале јесењег одбојка турнира у ДИФ-у учествују ФД Железничар, Градимир и Црвена Звезда;

у 9 часова: Мачевање Црвене Звезде — Славија у сали Прве мушке гимназије;

10 часова: Крос победника у Топчидеру. Учествују победници гимнастичких друштава;

11.45 часова: Полуфинале фудбалског купа Југославије на стадиону Црвене Звезде;

Од 16 часова: Народна весеља на Зеленом Венцу, Студентском Тргу, Бајлоновој Пијаци на углу Цвијићеве и 29 новембра, код Вуковог споменика, код Пожарне команде, на простору између Поште и Народне скупштине, на скверу код Политике, код старог Официрског дома, на Тргу братства и јединства, на Чукарици, Славији, Теразијама, Тргу Републике.

У Земуну народно весеље ће се одржати пред Домом културе у железничкој колонији у Горњем граду и код Сутјеске у Француској;

17.30 часова: Кошарка сусрет Београд — Војводина у ДИФ-у;

18 часова: Бакљада. Учествују чланови фискултурних друштава и чланови Народне омладине. Бакљада полази од Славије, иде улицама Маршала Тита, Теразије, Кнез Михајловом до Калемегдана;

18.30 часова: Пливачко такмичење у базену Крсмановић. Учествују Црвена Звезда, Железничар, Београд, Партизан и као гости најбољи пливачи из Загреба, Дубровника, Зрењанина, Ријеке и Охрида;

19 часова: Свечана академија Народног фронта Земуна у Дому културе;

19 часова: Свечана академија Народног фронта Првог рејона у сали Дома културе зграда Риунионе;

19 часова: Међуградско такмичење најбољих оркестара из главних градова свих република на Коларчевом Универзитету;

20 часова: Свечана академија у Народном позоришту.

29 НОВЕМБРА:

у 8 часова: Одбојка турнир учествује фискултурно друштво Железничар, Београд, Црвена Звезда и Партизан;

у 8.30 часова: Митинг у Топчидеру поводом пуштања у саобраћај пруге Топчидер — Раковица;

13.30 часова: Финале фудбалског купа Југославије;

Од 16 часова: Народна весеља као и претходног дана;

Од 17 часова: Приказивање журнала на отвореном простору на Тргу Републике и Славије;

18.30 часова: Пливачко такмичење у базену Крсмановић као и дан раније;

19 часова: Ватромет код Народне скупштине;

20 часова: Приредба најбољег хора оркестра и фолклорне групе из међуградског такмичења у Народном позоришту;

20 часова: Приредба најбољ драмске групе између градског такмичења у Народном позоришту;

20 часова: Академија гимнастичког савеза Југославије на Коларчевом Универзитету;

20 часова: „Љубов Јарова" од Трењева — премијера Југословенског драмског позоришта.

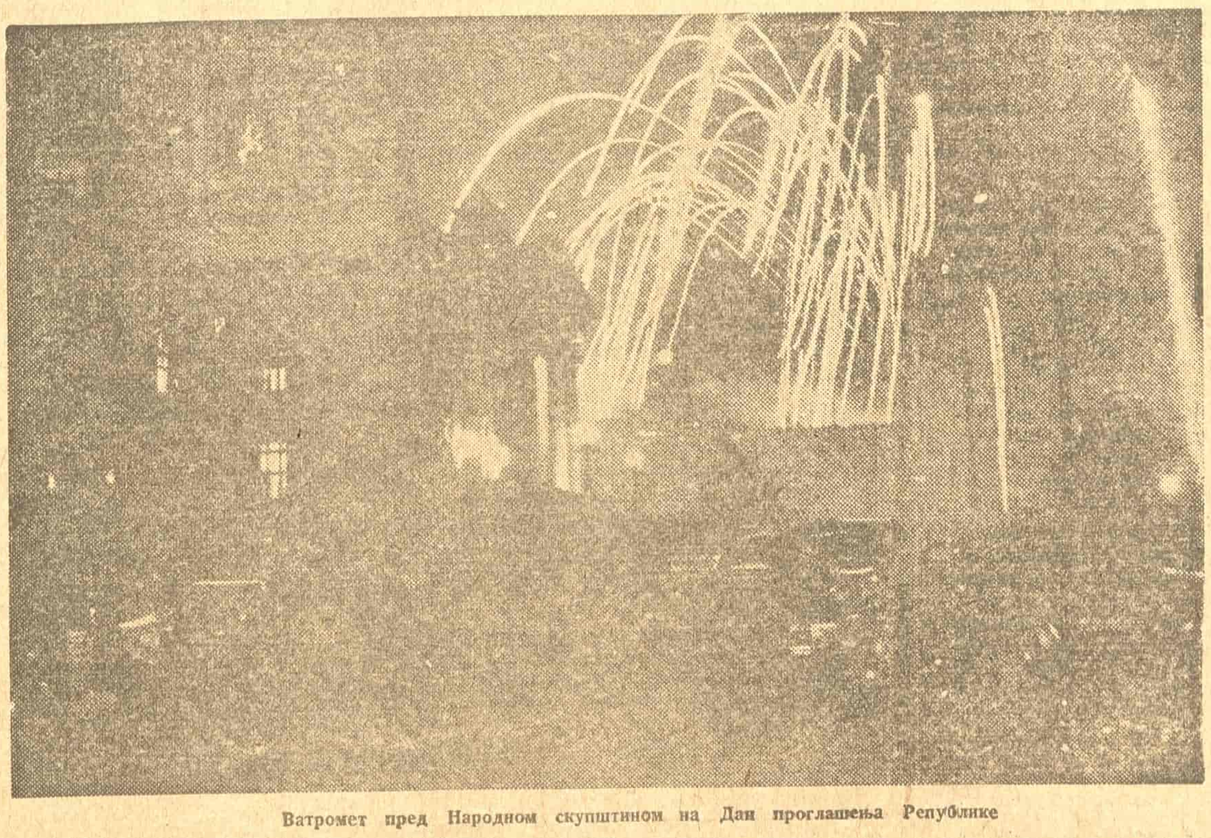

Ватромет пред Народном скупштином на Дан проглашења Републике

Чувари социјалистичке домовине

У јединицама наше Армије разбуктало се свестрано такмичење у част 22 децембра. Дубока оданост припадника Армије Партији, њеном Централном комитету и Врховном команданту другу Титу, најјасније се испољава и у невиђеном такмичарском полету и одушевљењу које је захватило све војнике и официре, све јединице.

Такмичарске традиције живе у многим нашим јединицама још из времена Ослободилачког рата. Такмичење у уништавању непријатеља и постизању борбених успеха у току рата замењено је данас такмичењем у даљем војно-стручном, политичком и културном уздизању војника и официра у повећању бојне готовости, у решавању низа питања која ће допринети даљем снажењу и изградњи наших оружаних снага.

И по планинским гребенима, по долинама, у најзабаченијим караулама: свуда где се протежу границе наше социјалистичке домовине, такмичење су одушевљено прихватили наши граничари, верни чувари земље.

На граничној стражи

Када би нови граничари долазили у караулу, водник Драгутин им је говорио:

— Код нас је служба тешка. Ваља одети, даноноћно чувати границу. Сатима си на рејону, у заседи или патроли, по киши, олуји, или жези — свеједно; мораш бити опрезан и довитљив, немилосрдан према сваком ко је непријатељ домовине. Ти волиш своје родитеље, жену и децу, волиш своје село, свој родни крај, а колико их волиш то показујеш на граници. Велика је част чувати границу баш данас, када је цела земља прегла на испуњење Петолетке, када наши народи чине огромне напоре у изградњи социјализма.

На граници је све прорачунато: патроле, заседе, обука, политички и културни рад. А када новајлије дођу, они брзо осете сву тежину и одговорност напорне службе, али исто тако и сву топлину колективног, другарског живота на граници. И те вечери, док су потпоручник Брус и водник Драгутин Живојиновић седели на клупи испред караулe, млади граничар Ангел играо се са псом. Пас, лајући, скакао му на прса, умиљавао се.

— Пази, немој да те угризе, довикнуо му је Србислав, спремајући се да заједно са Џафером пође у ноћну патролу.

— Не брини, већ ме познаје, одговори му Ангел.

Србислав и Џафер уђоше у караулу, по оружје. Била је то мала просторија са сликама Стаљина и Тита, украшена паролама и графиконима о такмичењу. Из задњег дела караулe голицао је мирис топлог јела. Тамо је војник Ђорђе припремао вечеру за своје другове.

Напољу, потпоручник Брус прекиде читање, па се обрати воднику Драгутину:

— Друже водниче, вечерас ћемо одржати конференцију... Субота је...

Водник Драгутин поздрави и оде да погледа како се патрола припремила. Његово искусно око одмах је приметило да су Србислав и Џафер понели собом шаторска крила, осећајући да ће ноћас бити кише. Пошто су напунили оружје, они кренуше. Собом су повели и керушу. У сумрак они се изгубише према одређеном рејону.

ТАКМИЧЕЊЕ У КАРАУЛИ

Пред караулом, чији се камени зидови јасно издвајају од околине, која је у овим вечерњим часовима утонула у тамнозелену боју, вршило се смењивање страже. Командир, који је стајао по страни, погледа у новог стражара. Чврстина и мирноћа огледала се на његовом лицу и командир задовољно уђе у караулу.

После вечере војници се окупише у соби. Водник Драгутин запали лампу, затим прегледајући своју белешку, отвори конференцију. На дневном реду је испуњавање обавеза у такмичењу пред Дан Армије. Он је прочитао обавезе сваког војника и закључио шта је урађено. Глас му је био чист и јасан. Он је говорио о Џаферу, који је израдио стражарницу и уредио фортификациске објекте око караулe, о Ђорђу који је помогао Мирку и Лазару да још брже и вештије расклапају митраљез, о Србиславу, који је направио грб и петокраке испред караулe, о успеху постигнутом на војном, политичком и културном уздизању војника... Једно је могао са сигурношћу да закључи прелазећи овако од имена до имена од обавезе до обавезе: досада су сви граничари испунили своје личне, а цела караула колективне обавезе. О томе је говорио потпоручник Брус.

— Другови, наш најважнији задатак, нашу највећу обавезу коју смо дали Партији и другу Титу ми испуњавамо. Граница је била и биће непрелазна за све непријатеље наших народа и наше земље. И сада, пред Дан Армије, ми ћемо бити још опреднији, још боље ћемо вршити своју службу...

Он је гласом и целим лицем изражавао своје мисли окупљеним граничарима. Они су га слушали, осветљени слабом светлошћу лампе, али су се ипак и у мраку назирала чврста и одлучна лица: И свака његова реч као да је била њихова, ишчупана право из срца.

После њега говорили су и редом давали обавезе један по један, сви граничари.

Док је у малој караули још трајала конференција, почео је да дува ветар, који је ускоро донео и кишу. Споља долете глас стражара, а ускоро је у караулу ушло неколико граничара, који су се вратили из патрола. За њихове очи, још увек пуне влажног и мрачног простора, било је тешко да се привикну на жути, уски круг светлости који је бацала лампа, осветљавајући лица другова. Њихове кратке косе, натопљене знојем и кишом, биле су слепљене на слепоочницама. Остављајући оружје и шаторска крила, пошто су јавили командиру новости, они се укључише у дискусију.

После конференције граничари су приредили мало војничко веселе. Ђорђе, најбољи певач у караули, запевао је песму о Пеку Дапчевићу. Повео је звонким, младићким гласом, а остали прихватили. На граници, док напољу киша добује о прозорске капке, још снажније звучи позната војничка мелодија. Мало после, Мирко је засвирао коло на усној хармоници, која им је била једини музички инструмент.

Касније, када су се провеселили, водник Драгутин, који је данас примио писмо од куће, причао је друговима о изградњи задружног дома у његовом селу, које се у већини налази у радној задрузи.

Граничари пажљиво прате живот и рад наших предузећа, веселе се њиховим успесима, дописују се са друговима и другарицама, који се налазе на омладинским акцијама, сазнају новости са радилишта и колико је пута бригада из њиховог краја постала ударном. Они знају шта се догађа у свим крајевима земље.

У ЗАСЕДИ

Ноћ на граници је дужа и занимљивија него на другом месту. Ноћу су граничари још опреднији, ноћу је њихово око још пажљивије.

Све је било тихо. Караула је спавала, као и све око ње. Једино је дежурни седео за столом и читао. У неко доба прекиде читање и оде да пробуди водника. Водник Драгутин се брзо спреми, обуче шињел, узе машинку и изађе да обиђе заседе. Он пође путањом, поред граничних стубова, чија се белина једино издвајала у мраку. Киша више није падала, али је ваздух био пун влаге.

Дуго је ишао, а када прође високо дрво на врху гребена, заустави се и даде уговорени знак. Пошто доби одговор, крену напред. Прва заседа била је на свом месту. Водник Драгутин се прикрадуља до јарка у коме су били Србислав и Џафер. Тако, у дугом низу, у заседи стражаре ноћас граничари.

— Ништа, шапнуо је Србислав.

Крај Џаферових ногу мирно је лежао пас. Он познаје све граничаре из своје караулe и није се десило да из заседе на своје залаје. Џафер га је научио многим вештинама. Србислав и Џафер опрезно су гледали око себе. Њихови погледи брзо прелазе са предмета на предмет. Познају они сваку стазу, жбун, дрво и поток на граници. Ноћас им је посао отежан, јер је мрачно па треба удвостручити опрезност.

Водник Драгутин се притаји неко време, прошапта још неколико речи, и, исто тако нечујно као што је и дошао, изгуби се у ноћ. За њима су, у заседи, остала два пара очију да и даље budno пазе на околину.

Тек што је водник отишао, а киша поче поново да пада Она се сливала низ лица Србислава и Џафера, низ лица осталих граничара, који су ноћас исто тако били у заседи. По целој шуми се разлетао дуг, испрекидан шум. Ноћас, Србислав и Џафер нису проговорили готово ни једне речи. Огрнути шаторским крилима, припили су се уз земљу и осматрали сваки свој део. С времена на време би се погледали и шапатом споразумевали. До зоре су остали у истом положају.

Ноћас, њихова села и фабрике спокојно спавају, знајући да границу чувају верни синови социјалистичке домовине.

Потпоручник *Љ ПАУНОВИЋ*

КРОЗ МУЗЕЈ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ АРМИЈЕ

Заставе

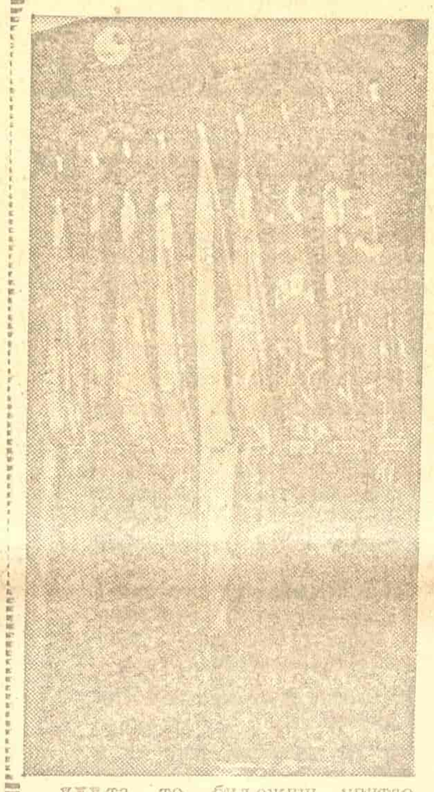

Шта то бележиш, упитао ме је, прилазећи, војник чувар Музеја Југословенске армије.

Па је, не сачекавши одговор, додао:

— Забележити се, вала, и не може све... Јер било ти је туђа и тма свакојакијех дана, док се са силом тијех врагова, што су се навреали били, раскрстило није...

Обилазећи витрине и фотографије, где под стаклом данас мирно стоје документи рађања једне државе и рађања једне армије, под најтежим условима страдања и упорне борбе, чула сам кораке чувареве у потковној, војничкој обући и увек се поново враћала на једноставне, народске речи што их је рекао.

Писати о свим овим документима, што се намећу својом оштрином и значајем, заиста је немогуће. Сваки има посебну историју. Где се задржати? Да ли пред сведочанствима издаје и мука, или пред несхватљиво упорним настојањима да се све то победи?

Стоји ту: примитивно, руком рађено устаничко оружје; са вером у будућност раширене су руке металског радника Стеванз Филиповића, под вешалима: шарени, девојачки вез на пешкиру Марије Бурсаћ; руком рађена ужичка пушка, банијски топ, по тресне фотографије са Зеленгоре и кроз запаљени Купрес и све друго, изазива у свести посматрача мноштво оног што је чуо и прочитао и што му се неизбрисиво зарезало у сећања. Стога догађаји, око сваког комада ове велике целине, нарастају и множе се, бивају живи. Око сваке слике распреда се историја, све изазива понирање у скору прошлост.

Има право војник-чувар: не може се „све забележити“.

*

Дно двеју витрина покривено је заставама: четничким, устаничким, краљевским и хитлеровским. Згужвани амблеми њихови ту су, на окупу: мртвачка глава, усташко слово, двоглави орао и кукасти крст.

Под тим заставама и под тим знамењима кретало се на наше партизанске одреде, на нашу Народноослободилачку војску и касније, на нашу Армију.

Оне су се виле над бубњањем добоша непријатељских и издајничких. Оне су сведоци говорили што су држани уочи казнених експедиција, крцати позивима за уништење „остатака“ „банди“ „црвене немани“...

— За краља и отаџбину, шиштало је из брада, косурина и шубара.

— Зиг! Зиг! Хајл! — Урлали су нацисти, свеже обријаних за тиљака.

Под тим су заставама падале команде: за спаљивање кућа, заједно са укућанима; за сравњивање са земљом читавих села, за вођење ученика из школа, на стрељање; за масовно „кошење“ митраљезима; за вешање; изгладњивање; гушење... Под њима су изговарана наређења да се убијају деца, касапе мајке да се жива срца вуку и крваве петокраке урезују у леђа, чела образе...

Каме, секире, бодежи, коче ви и жиле водиле су рат за „нову Европу“. Све у име одабране „више расе“, у име „његовог величанства краља“, у име „мајке Србије“, и осталих покретача на убиства, лаж, превару и издају.

Ето их, сада, тих застава. Ту су, на свом месту. Да се никада не заборави, већ да тако, здеване са својих мотки, намрешка не и посуте хрпама шарених ознака и одличја са груди неславних барјактара, бедних војника и некад надутих војсковођа, оштро потсећају сваког нашег човека, жену и дете, са каквим се мраком и грљавштином морало ратовати и раскрстити, како би наш човек могао да постане човек, а народ добио своје право.

*

Изнад ових назадњачких знамења завојезачких, на својим правим палицама поносно мирују, овенчане славом, једноставно црвене, наше ослободилачке заставе. На њима су срп и чекић и натписи, вежени девојачким рукама.

То су заставе шест батаљона Прве пролетерске бригаде, заставе четвртог и петог батаљона Треће (крајишке) пролетерске бригаде, четвртог батаљона Тринаесте пролетерске бригаде, Треће македонске ударне бригаде, четвртог батаљона Далматинске ударне и других.

То су те заставе слободе и ослободилачког рата, што су су се на ветру пропланака вијориле над главама устаника, оних што су на позив Партије, пошли голоруки да туку непријатеља његовим сопственим, отетим оружјем.

Те су се заставе вијориле, док су хиљаде грла изговарале речи заклетве партизанске:

„Ми, народни партизани Југославије, латили смо се оружја за немилосрдну борбу против крволочних непријатеља, који поробише нашу земљу и истребљују наше народе.

У име слободе и правде нашег народа заклињемо се да ћемо упорно и неустрашиво, не штедећи своје крви и животе, водити борбу до потпуног уништења наших освајача и свих народних издајника.“

Под њима су партизански одреди прерастали у Народноослободилачку војску. Под њима је стасала наша народна Армија.

Оне су биле сведоци оскудице, болести, умирања, сведоци ковања оружја готово голим рукама. Под њима су се учила прва слова, између два окршаја, под њима су се шаптале реченице из драгоцених и чуваних књига, које су изграђивале и подизале ствараоце и градитеље новог живота и нове будућности.

И док о тешком, али сигурном ходу историје говоре, у овом музеју, стотине слика и докумената, стоје ове две витрине као симболи читавог тешко-праведног догађаја и својом немом опоменом заустављају посматрача.

*

Нагињем се кроз отворен прозор музејске просторије. Оштро, сунчано зимско подне. Доле: човек, са жутом марамом око врата, коси траву. Група гологлавих студената разговара гласно. Мајке гурају колица, а један несташни малишан, скаче са ивице клупе.

На обали, лагано се крећу дизалице. Однекуд: шкрипа стругаре. Неколико шлепова одбија се од кеја. Вуче их смешно мали бродић.

Преко воде: израста Нови Београд. Светле се влажни кровови барака. Из невидљивих димњака диже се бео дим. Далеко је не виде се стотине и хиљаде омладинаца — радника. Али се зато виде џиновске грађевине у оклопу скела и бетонских оплата...

И, намеће се размишљање: за тај спокојан живот, што се одвија ту, напољу, у свим својим видовима, за изградњу социјализма, која се манифестује на сваком кораку, заложио се читав један народ, поведен од својих најбољих синова.

О револуцији, о рођењу народне државе, о рођењу Армије, о стварању бољег живота говоре документи у сенци музејских одаја, — живот слободарског града, напољу, на подневном сунцу језгровито то доказује.

Ј. Л

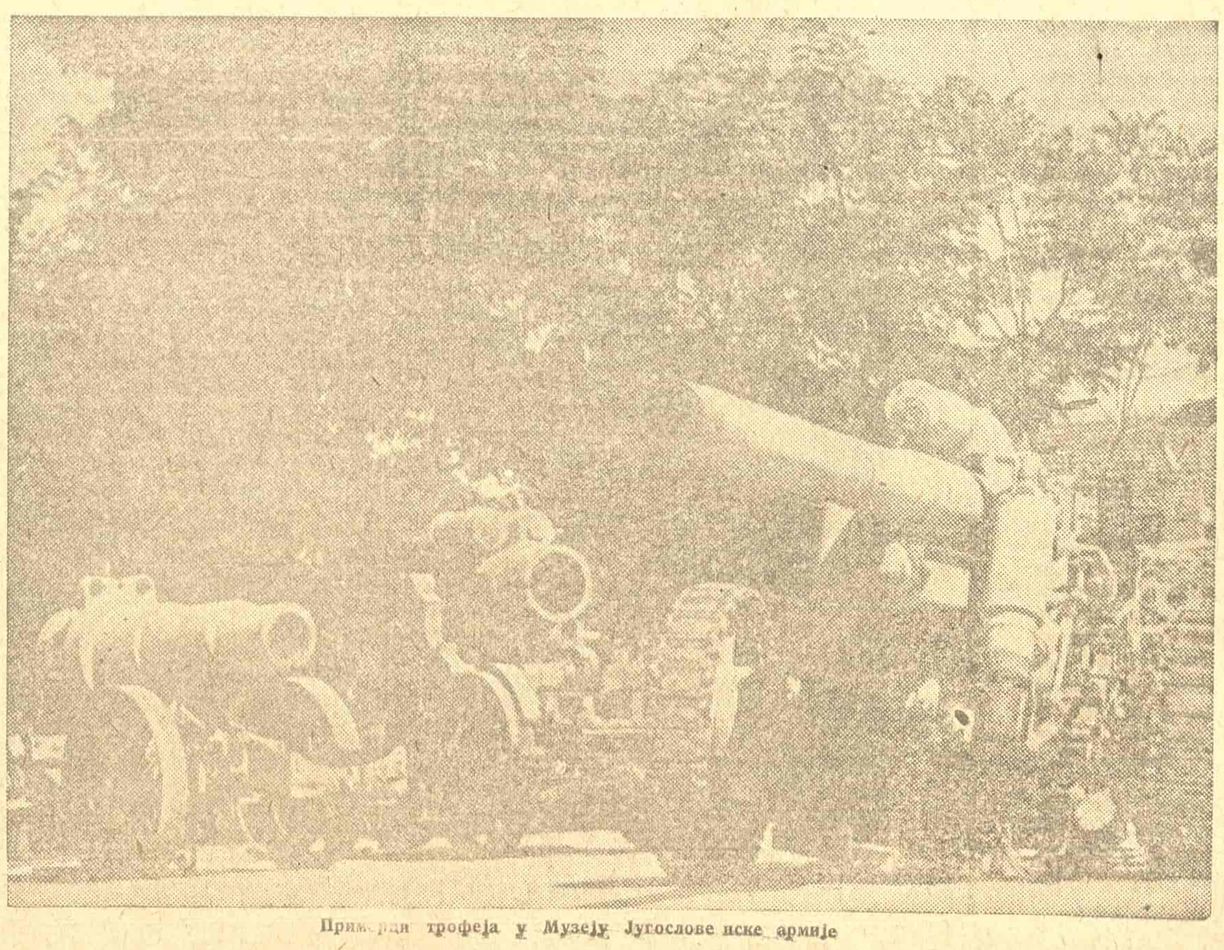

Примерак трофеја у Музеју Југословенске армије

Народни фронт Београда

премашио план добровољних радова

за 1948 годину

Организација Народног фронта Београда, у заједници са организацијом Народне омладине, испунила је и премашила обимну обавезу коју је дала као свој допринос изградњи нашег града, друге године Плана, у оквиру међуградског такмичења. Обавеза, коју је требало извршити до краја године, износила је 4.417.000 добровољних радних часова. Залагањем, вољом за рад и свешћу о значају добровољног рада за изградњу земље, чланови Народног фронта и Народне омладине Београда дали су, међутим, до 21 новембра 4.455.693 радна часа и тиме премашили планирану обавезу за 38.693 радна часа. Од тога су чланови Народне омладине дали 1.213.470 радних часова док су остало постигли бригадисти Народног фронта.

Ове године радило се на већим и бројнијим објектима но током прошле године. Довољно је поменути летњу позорницу у Топчидеру, пругу Панчевачки рит—Београд, радничке станове у Шестом рејону, фабрику „20 октобар", станове у Цвијићевој улици, дом културе у Четвртом рејону. Замашност радова на овим објектима сведочи о обиму учешћа бригада Народног фронта у изградњи Београда. Часним извршењем и премашењем дате обавезе доказали су, још једном, радни људи Београда, чланови Народног фронта, своју љубав према домовини и њеном руководству, своју дубоку и стваралачку преданост ствари социјализма. Они су својим радом на 124 већа и мања објекта дали знатан допринос извршењу инвестиционог плана који су народне власти предвиделе за остварење у току ове године, и тиме потврдили колико схватају и осећају речи маршала Тита:

— Извршење Петогодишњег плана — то је велики, али тешки задатак чије остварење захтијева највеће залагање Народног фронта. Изградња земље, индустријализација и електрификација земље биће остварени благодарећи јединству народа окупљеног у Народном фронту, благодарећи невиђеном радном елану омладине, радника, сељака, народне интелигенције и свих осталих радних грађана наше земље.

На добровољним радовима у Београду учествовало је 409 радних бригада са 37.148 чланова Народног фронта и 40.000 чланова Народне омладине. Толико је било бригадиста у почетку, када се приликом уписивања није ишло довољно у ширину. Доцније се њихов број стално повећавао.

У почетку рада радних бригада било је грешака које су делимично уследиле из још недовољног искуства у планском раду. Али њихов првенствени извор била је недовољна организациона чврстина и оформљеност штабова бригада и чета. Последице таквог стања у штабовима морале су се одразити у раду бригада и чета, те је Народни фронт Београда, уопште узев, слабо испунио обавезу до јуна месеца. Доцније, у току јуна чланови Народног фронта Београда дали су за 60% више радних часова, са већим ефектом рада него у мају, захваљујући бољем организационом учвршћењу и, нарочито, невиђеном радном полету са којим су радне масе манифестовале своју привржености Партији и њеном руководству, пред Пети конгрес КПЈ, своју уверност у исправност нашег пута у социјализам и вољу да на том путу до краја истрају. У те дане је, на пример, једном изишло на добровољан рад преко 75.000 чланова Народног фронта Београда. Успеси чланова Народног фронта у добровољном раду пред Пети конгрес КПЈ сведоче о томе колико се народне масе могу покренути на рад када им се радне акције правилно политички протумаче и ако се у ту сврху спроведе смишљена агитација.

После завршетка такмичења за Пети конгрес КПЈ резултати добровољног рада уочљиво су се смањили. Разумљиво је да је у претконгресном такмичењу захватило радне масе веће одушевљење и полет но у обичним радним данима, али су током августа попустиле и агитационе мере које су до тада примењиване. То је допринело поред великог броја одлазака радних људи на годишњи одмор, да дођу до већег изражаја организациони недостаци радних бригада и чета. Пропусти, потекли из недовољне организационе чврстине бригада и чета, нарочито су се испољавали приликом организовања масовних акција по рејонима, као и када је требало да чете после укидања недељног рада, самостално, у току недеље излазе на рад. Поједини штабови, бригада без довољне помоћи од стране Извршног одбора рејонског одбора Фронта и секције за агитацију и штампу, и сами недовољно организационо чврсти, нису могли правилно да руководе бригадама. Евиденција, која је услов планског рада и правилног распореда радне снаге, евиденција која треба да служи, истицањем најбољих, сталном развијању такмичења, била је слаба скоро у свим рејонима. Недовољна се пажња обраћала извршењу личних обавеза. Слабо је спроведена координација рада између бригада Народног фронта и Народне омладине, па се често у рејонском одбору Фронта није знало где и када су бригаде Народне омладине одлазиле на рад.

У септембру и даљим јесењим месецима поред хладнећа које су наступиле учешће чланова Народног фронта у добровољним радовима знатно се повећало — без сумње и због приближавања рока за испуњење дате обавезе. Отклањањем, иако још не у потпуности, многих пропуста и недостатака из организације и спровођења добровољног рада, све бољим учвршћењем такмичења као сталног система рада, постигнути су већи успеси и омогућено извршење годишњег плана.

У такмичењу пред II конгрес КПС организације Народног фронта Београда, дајући још једанпут доказа својих осећања према Партији и њеном руководству, примиле су обавезе које нису ни мале ни лаке. Поред извршења осталих радних задатака, чланови Народног фронта обавезали су се да изграде трамвајску пругу Топчидер—Раковица, обалоутврду на Дунаву, да заврше изградњу парка на Булевару Југословенске армије код Мостара и у Железничкој улици у Земуну, да заврше изградњу резервоара у Четвртом рејону. За извршење ових обавеза по 2.000 до 3.000 бригадиста дневно излази на добровољне радове у Београду. Њихов радни полет омогућио је извршење годишњег плана добровољног рада сада, у претконгресним данима.

Поред општег успеха у извршењу плана добровољног рада, у Београду има рејона, бригада и чета које се из разних разлога нису приближиле извршењу плана Земун Трећи и Седми рејон завршили су у потпуности своје годишње планове. Земун је извршио свој план са 141,9%. И поред тога што је такмичарска обавеза прилично мала, високи проценат њеног извршења сведочи о залагању и успешном раду радних бригада Земуна. Ни план Првог рејона није велики. Међутим, планови Петог и Шестог рејона су превише велики те, због нереалног планирања, бригадисти ових рејона неће моћи да изврше своје обавезе, ни поред свег труда и залагања, до краја године. Било је и других неправилно планираних обавеза. На Бањици, на пример, предвиђено је пошумљавање ширег терена но што тамо постоји, већим бројем садница од оног којим се располаже. Нереални и недовољно конкретни планови и обавезе треба да послуже као искуство у планирању добровољних радова које се, ових дана, поставља за идућу годину.

Треба подвући да је због слабе евиденције изгубљен већи број радних часова, те су стварни резултати добровољног рада у Београду вероватно још већи. Један од важних задатака организације Народног фронта у даљем раду, поред искорењивања осталих недостатака, је учвршћење евиденције без чије добре организације нема стварног напретка.

Чланови Народног фронта и Народне омладине, бригадисти добровољних радних бригада Београда, улазе у нову годину планског рада обогаћени новим искуствима, која су стекли у радним победама. Они ће знати да из тих искустава извуку потребне закључке и да са новим самопоуздањем и полетом крену ка извршењу још ширих и тежих задатака.

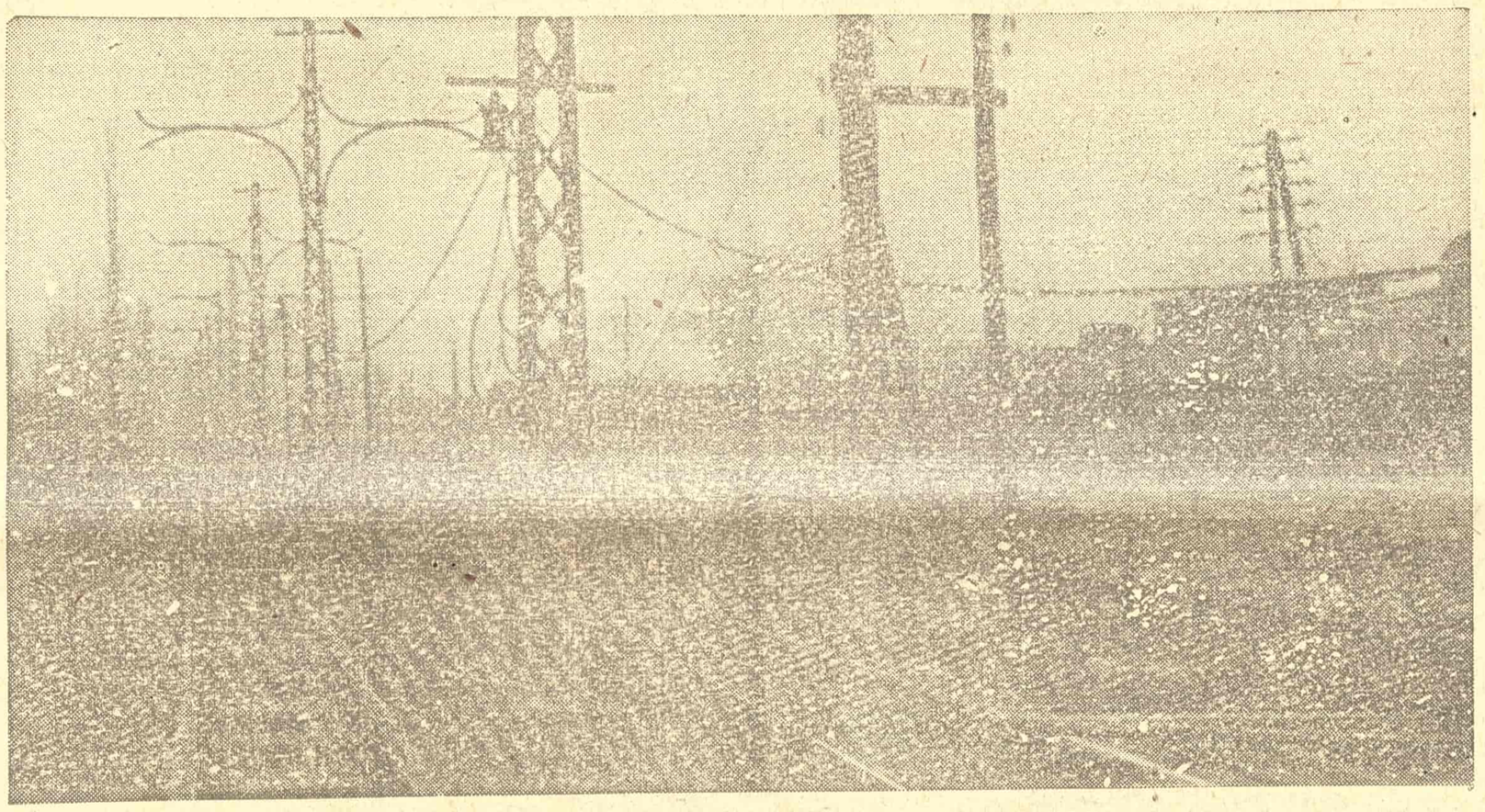

НОВА ТРАМВАЈСКА ПРУГА

Топчидер-Раковица

Годинама и годинама индустриско насеље Раковицу буди у ране јутарње сате писак локомотиве која је у овом насељу први весник новопасталог дана. У само праскозорје воз кроз још дремљиво насеље односи стотине радника у Београд на посао, и из Београда доноси опет стотине оних, који из свих крајева Београда долазе на рад у Раковицу.

Тако је било годинама. Путовали су возом радници из Раковице свакодневно, путовали су радници из Београда у Раковицу свакодневно. Морали су ти људи, чије је радно место од места боравка удаљено по неколико километара, да устају по два-три сата раније од осталих радника, по киши и снегу да чекају воз, путују на посао и путују с посла. Прижељкивали су у себи становници Раковице и оближњег насеља скривеног у шуми — Кошутњака- неку бољу везу са градом једноставнију, јевтинију. Долазиле су читаве делегације чланова Фронта Раковице и Кошутњака у Фронт Седмог рејона, ургирале, тражиле, давале предлоге да се њихова насеља боље повежу с Београдом. Равно две године тражили су они трамвајску пругу која би њихово насеље преко Топчидера везала с градом.

И 23 септембра ове године отпочели су први радови на терену између Топчидера и Раковице, куда треба да прође пруга. Стручњаци су измерили терен, трасирали пругу, одредили шта све треба уклонити с пута којим ће потећи шине дуплог трамвајског колосека. Стотине чланова Фронта Седмог рејона, међу којима нарочито чланови Фронта Раковице и Кошутњака, кренули су у још једну радну битку.

Свакодневно све се више оцртавала траса којом ће ићи пруга. Рукама чланова Фронта свих насеља Седмог рејона — Дедиња, Топчидера, Чукарице, Бановог Брда, Кошутњака и Раковице — копани су кубици и кубици земље, а терен за пругу свакодневно се све више уобличавао у прав, раван терен.

И у данима борбе са кубицима земље све организације Народног фронта Београда, а нарочито организације Народног фронта Седмог рејона, узеле су нове велике обавезе у част Другог конгреса Комунистичке партије. Народни фронт Седмог рејона узео је у оквиру претконгресног такмичења обавезу да ће поред радова на осталим објектима завршити изградњу друге Топчидер—Раковица до 29 новембра, Дана проглашења Републике.

Та обавеза прострујала је брзо кроз свих седам насеља Седмог рејона, и бригадири су се у себи зарицали да обавезу до рока спроведу у дело.

До дана извршења обавезе остало је још једва нешто више од месец дана, а очистити, истрасирати, изриљати и ископати земљу на терену дугом три и по километра, захтева много напора и залагања.

И зато се битка за победу, битка за испуњење обавезе до рока заоштрила на свим деоницама радилишта.

Још раније је, да би се рад што боље одвијао, читав терен подељен на деонице и то на омладинску, фронтовску, синдикалну и деоницу војске. Јер, у овој бици за пругу, поред већ прекаљених бригадира са разних фронтовских акција, учествују и гардиске чете наше Армије. Оне се такмиче у оквиру својих обавеза за Дан Армије. Такмичи се међу собом десетина са десетином, а радни елан бригадира Армије, пун мушке борбености, преноси се и на друге деонице. Чланови Фронта, омладине и синдиката трудили су се да не заостану за бригадирима Армије. Па ипак, ма да су и они добро радили, учинак бригадира из Армије ретко је ко могао достићи.

Дан за даном је пролазио. У извештајима евиденти чара све је више расла цифра ископаних кубика земље, изриљаних квадратних метара земље, а почеле су у извештајима да се појављују и нове рубрике: преношење шута и песка, преношење прагова.

Стигли су прагови. Један за другим почели су да лежу на очишћен, раван терен. Један за другим на простору дугом три и по километра.

А онда су дошле шине. Уз снажно „О рук", пренешене су те дуге гвоздене шипке и лагано спуштане на прагове. Метар за метром.

Пруга је кренула. Шине су потекле. Брже су замахивале руке бригадира, брже су јурила колица са земљом. Битка за победу приближавала се крају, постајала је оштрија.

Колоне разних цифара, које су бележили евиденти чари, говориле су речитије од свега, каква је битка вођена ту, на терену између Топчидера и Раковице.

...Радило је 22.779 чланова Фронта, синдиката, омладине и Армије. Од тога броја на радилишту је било 3.422 бригадира Армије, 7.305 чланова омладине, 6.815 чланова Фронта, 5.237 чланова синдиката. Сви они заједно дали су кроз дане и дане залагања 56.860 радних часова, од кога броја је само војска дала преко 11.000 добровољних радних часова...

Све мање дана остаје до победе. Са новом жестином јуришају чланови радних бригада да и последњим метрима шина прокрче пут. Боре се тако као да хоће да цифре од 10.070 квадратних метара очишћеног терена, 3.781 ископаног кубика земље, 3.607 квадратних метара изриљане земље, и још низ цифара које приказују пренос шута, песка, камена, пренос прагова, — да све те цифре које приказују њихов рад, залагање и успехе, буду што веће.

И цифре расту. Расту да се сутра претворе у дело.

Остало је још само мало рада. Шине дуплог колосека легле су већ скоро на целој дужини на прагове. Спремају се да приме терет трамвајских кола која ће носити раднике из Раковице и Кошутњака преко Топчидера у Београд, и раднике из Београда у Кошутњак и Раковицу.

На велики празник проглашења Републике 29 новембра, кроз насеље Раковица, у коме се већ назиру контуре великог индустриског центра, заклопараће по први пут точкови трамваја. А чланови Фронта Седмог рејона забележиће тога дана још једну велику радну победу и један крупан допринос извршењу њиховог годишњег плана.

МЕСЕЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА НАРОДНОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

Народни фронт Земуна

постигао најбоље резултате у октобру

У среду увече одржана је свечана конференција проширеног пленума Градског одбора Фронта, на којој су сумирани резултати рада организација Фронта у току месеца октобра и, додељена прелазна застава најбољем рејону и најбољој радној бригади Београда.

Извештај о раду поднео је Павле Тишма, члан Извршног одбора Фронта Београда и претседник организације Фронта Земуна. Износећи резултате рада по секцијама, референт је подвукао значај великих успеха које бележи организација Фронта Београда у дане такмичења пред Конгрес КП Србије и пред велики народни празник проглашења Републике, 29 новембар.

Резултати постигнути у октобру месецу знатно су бољи но у септембру, зато што се извршењу задатака прилазило са више плана, и што су чланови Фронта Београда, такмичећи се у част Другог конгреса КП Србије, а поред тога завршавајући скоро своје годишње обавезе, радили са много елана.

Агитација и пропаганда у протеклом периоду кретала се у оквиру такмичења за Други конгрес КП Србије, направљени су планови такмичења. Како је агитационо-политички рад један од најважнијих задатака у раду Фронта, то је потребно, иако су на том сектору постигнути добри резултати, убудуће још више организационо учврстити све секције за агитацију и штампу, како рејонске тако и по основним организацијама.

У току октобра месеца секције за идеолошко - политички рад бавиле су се углавном организацијом политичких курсева и кружока и упоредо питањем прораде конгресног материјала путем предавања, семинара и рада по групама, али овај рад није свуда био најбоље организован. Да би се рад ове секције побољшао требало би да одбори рејонских и основних организација укажу помоћ нарочито по питању формирања сталног кадра у секцијама.

Културно - просветни рад у месецу октобру одвијао се кроз аналфабетске и просветне течајеве, предавања, семинаре, курсеве, приредбе, читаонице и библиотеке. Нарочито добри резултати постигнути су у сузбијању неписмености.

Активност секције село - град одвијала се углавном у помоћи на изградњи задружних домова. Одржана су политичка и друга предавања и културно - уметничке приредбе у неколико села. Поред тога, на село су послате 23 санитетске екипе.

У месецу октобру социјално-здравствена секција показала је знатан напредак не толико у многобројности акција, колико по интензивности у појединим актуелним задацима, као у пропаганди вакцинације против туберкулозе, пропаганди чистоће и сарадњи у извођењу акција Црвеног крста. Нарочита активност била је у одржавању предавања и у посетама обдаништима и домовима.

Питање тачне и правилне евиденције још увек није решено. У евидентирању било је доста грешака као, на пример, евидентирање добровољних часова, часова датих на другим секторима рада Фронта.

Добровољне радне бригаде постигле су боље резултате у месецу октобру него у септембру. На радилишта се излазило масовније, а томе је допринела подела значака истакнутијим члановима Народног фронта као признање за њихово залагање. Поред тога, такмичење у част Другог конгреса КПС допринело је такође постизању бољих резултата. У току октобра месеца радне бригаде дале су укупно 433.813 радних часова у новчаној вредности од 4,589.679 динара. Од тог броја бригаде Народног фронта дале су 346.023 радна часа, а бригаде Народне омладине 87.390.

У октобру је најбоље резултате у добровољном раду постигао Народни фронт Земуна, коме је на овој свечаној конференцији по други пут додељена прелазна застава. Од свих радних бригада Народног фронта Београда најбоље резултате постигла је радна бригада Петнаесте основне организације Народног фронта Трећег рејона „Слободан Принцип - Сеља", и њој је додељена прелазна застава.

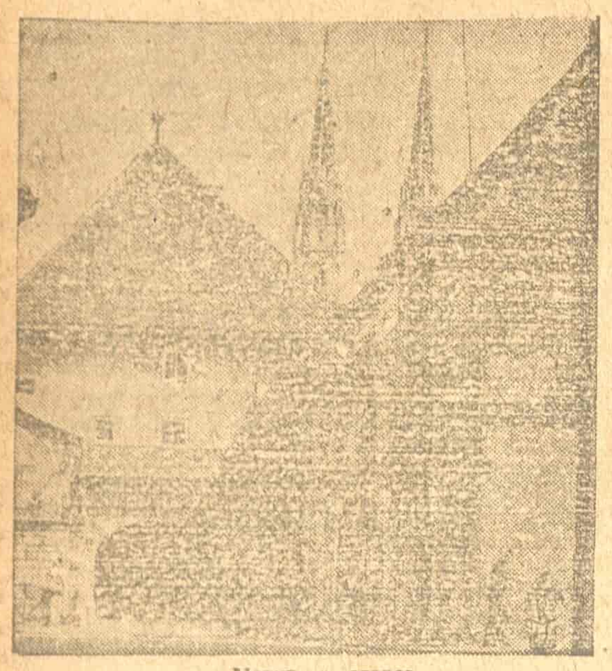

Мотив из старог ...

ЗАГРЕБ пред прославу Дана Републике

Овај пет је студени новембарски дан пун магле. Сиво оловно небо као да је пало на саме кровове, улице и оголеле паркове Загреба. Магла штипа за очи и лице. Али ритам победоносног живота неизуставно тече. Срце града бије снажно и радосно. Ту радост изражавају ужурбани кораци трудбеника који су преплавили плочнике, хиљаде сијалица, чија светлост упркос магле исписује име Тита, црвене и тробојне заставе којима је обавијен град.

Пред великим излогом Народног магацина стоји група људи. Шта са толико интересовања посматрају? Са слике у раскошном раму смешка се лик, младо лице петоструке ударнице Марије Постружин. До ње, у цвећу и зеленилу, стоји слика Елизабете Коларић, рационализатора фабрике картије „Иво Лозинчић". Испод слике пише да Елизабета уштедјује на материјалу 120.000 динара годишње. У излозима „На-ме" је и слика Соке Опачић, ударнице „Пливе", фабрике лекова, и новатора Оскара Трунчића. Излози града украшени су сликама оних који су се истакли у социјалистичком раду. Пред излозима књижара стоји опет друга група и посматра укусно поређена дела Љењина и Стаљина. Ту је у кожном повезу „Мати" од Горког, нова издања Силвија Ст. Краљевића и Светозара Марковића.

Над улазом у фабрику „Сила" исписано је великим словима: „Извршили смо годишњи план сто дана прије рока. Радимо за трећу годину Петолетке".

Тако је код нас уочи великог празника Дана Републике.

*

Новембар! У сећању искрсавају неизбрисиве слике урезане у свести за свагда: Пальба „Кићуша" које су избезумљеног непријатеља терале у панично бјегство и нежна исповијест песма коју су пригушено пјевушили поред неналожених пећи — и сви новембри проведени у мукама и робовању, и онај светли у коме је прокламована вољa и вековна тежња наших народа, и дан када смо започели на пепелу да подижемо прве топле бајте.

А како је то било пре пет година?

*

Превртјем и сликам записе учесника и ратника:

„Колона се креће... Погледамо често на ону страну где је цеста коју морамо проћи. Засија рефлектор. Камиони! Један, два, десет, двадесет... Немци... Хоћемо ли проћи? Наравно да ћемо проћи! Партизани се никако не враћају!... Колона стење — усиње се, посрће преко камења... Пролазимо цесту по којој су малочас клизили немачки камиони... Нема одмора. Брзим кораком напред. Држи везу! Тетура даље колона .."

Да, тако су путовали делегати Хрватске на Друго заседање АВНОЈ-а.

Читам други запис:

„Мало мјесто постало је Југославија у малом, центар домовине. Са свих страна су стизали борци, руководиоци, народни претставници. Из свих крајева Југославије стизали су људи у Јајце... Концем новембра 1943.

...Тек тога заседања је незаборав. Можда човек није могао те вечери схватити прави значај и смисао онога што се догађа. Али је сигурно да су сви присутни осећали да се догађа нешто велико и силно.

...Јесења зора се приближавала када је сво заседање приведено крају... Закључак заседања било је у знаку чврстих одлука донесених те вечери, било је у знаку даље безпоштедне непрекидне и одлучне борбе са непријатељем.

...Оне славне ноћи је заснована прва народна влада: Нацисмални комитет Народног ослобођења Југославије..."

Одлажем записе и опет искрсавају сећања тако жива и јака. Опет једна дивна славна ноћ је дошла у којој се није спавало од радости, од песме и игре. Дошла је после две године оа вечери у Јајцу. Доживели смо је сви, широм земље. Ноћ пражњавих разнобојних ракетла, песама и кола и поклика незадрживих, потеклих из дна душе. А у зору, топовски плотуни су 29 новембра 1945 поздравили младу Федеративну Народну Републику Југославију.

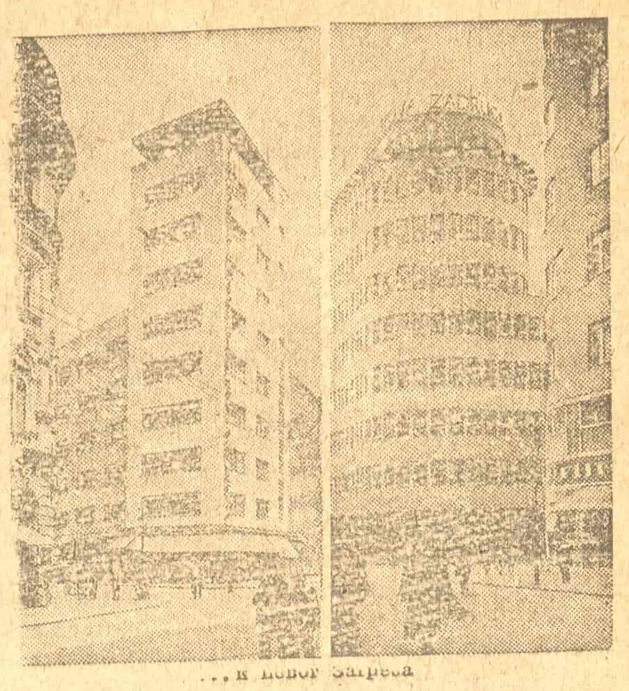

... и новог Загреба

На таданњем Јелачићевом тргу у Загребу омладина је запевала песму Републици:

„Републико, мајко наша
Ми смо твоји синови..."

*

Непоштедне одлучне борбе наставиле су се. Са песмом збратимљени започели смо је против заосталости, против свих непријатеља напретка. То говоре и очи Гизеле Пренер, шест пута ударнице, које нас из излога мило гледају.

Прошло је пет година од новембра 1943. Славимо трећу годишњицу наше Републике и на сваком кораку јасно сагледавамо у пуном значењу и смисао историске ноћи у Јајцу.

На Тргу Републике, вијоре црвене заставе, амблеми срп и чекић и отромна петокрака који свакако показују да се у слободном Загребу одржава Други конгрес Комунистичке партије Хрватске.

У свим загребачким рејонима видећете осветљене просторије и у њима мноштво света. Силуете глава пажљиво су скренуте према говорнику. Фронтовци слушају реферат о резултатима рада уличних, блоковских одбора. Критикују се пропусти. Награђују се најбољи, предлажу се кандидати за нови одбор. Сви учествују у припремама за изборе. Становници Пантовчака особито су поносни. Најбољи су у Шестом рејону, дали су 24.000 добровољних сати и уписали 500 нових чланова у Народни фронт. Најбољи су били у уписивању народног зајма.

Ко још не зна међу омладином за славу Двадесет четврте омладинске радне бригаде „Братство-јединство", која је на радилиштима Новог Београда била пет пута ударна?

У просторијама „Радио-центра" могу се прочитати обавезе њиховог радног колектива: „До 29 новембра изградићемо добровољно разгласну станицу од 1.000 вати. Даћемо 1.500 радних сати."

Један од наших најбољих радних колектива моћи ће још више да развије културно - просветни рад.

У новој Московској улици дижу се велике беле куће. Рад се убрзава, да би се 29 новембар дочекао са још више уређених станова. Ту је већ започео нов живот и радости свих трудбеника који су за време ненародних режима живели у подрумима, по таванима, на убогим, запуштеним и прљавим периферијама.

Културно - уметничка друштва у Загребу такмиче се које ће од њих, као најбоље, наступити у Београду на прослави Дана Републике.

У Потсуседу, близу Загреба стоји споменик у облику обелиска. На њему ће путник прочитати да су фронтовци Загреба под руководством Комунистичке партије и друга Тита изградили у овој години десет и по километара Аутопута „Братство-Јединство". 4,220.933 радна сата дали су чланови Народног фронта Загреба, да би се приближили сусрету и братском загрљају са фронтовцима Београда. Своју десницу Загреб је изградио и завршио у част четврте годишњице ослобођења главног града нове Југославије.

Заиста, догађа се нешто велико и силно у нашој земљи. И сваком годишњицом наших празника биће веће и силније.

Наташа ПОПОВИЦКА

СПОМЕН ПЛОЧЕ У НАШЕМ ГРАДУ

Сећање на велике дане Народноослободилачке борбе

У најтежим данима Народно ослободилачке борбе и под најтежим околностима, када су очи немачких војника одасвуд и сваког вребале, а диверзантске групе ипак припремале и вршиле херојске акције, борбама у Београду руководио је Месни комитет Партије. Преко ноћи се прекосно подизао пламен запаљених немачких камиона и гаража, убијени немачки официри и војници освањивали су, заједно са исписаним пароламa, будећи при том мржњу, спремност за отпор и љубав према Партији, од стране једних, а од стране других бес, осећај немоћи, припремање нових зверстава. Исто често попрскан крвљу, Београд је свом својом примером постајао све бројнији. У њему је Партија повезала масе, ангажујући за те везе људе који су срећом животима, својим делима, касније спознали то поверење.

Једна од тих била је и Милица Дачић. У малој кућици, испод Дедињу, у улици Младена Стојановића, кући којој се могло прићи са четири стране, и која је била опкољена вилама препуним немачких официра, стајала је једна стара од две собе и претсобља. И ту, у том старом Милица Дачић је од јесени 1942 године, организовала састанак чланова Месног комитета Београда: Мирка Томића, Станислава Сремчевића — Црног, Ђорђа Гајића и Ђуке Дјанић. У свом стану Милица Дачић им је омогућавала руковођење борбом Београда. У тој малој кући они су слушали пренос извештаја радио-Москве, примали и слали извештаје, новац, брошуре, летке итд.

Милица Дачић била је друговима, који су у њеном стану живели дубоко илегално, веза са осталим партиским организацијама. Она је однесила и донесила материјал, набављала и спремала храну.

Мирко Томић секретар Месног комитета Београда, члан Покрајинског комитета Србије организатор, Расинског одреда један од оних који је радио у стану Милице Дачић, дошао је у Београд 1942 године. Његово револуционарно искуство и организационе способности учиниле су да се за кратко време изврши сређивање организације и да партизански одреди добију десетине и десетине нових бораца. Под његовим руководством извршено је седмог новембра 1942 године растурање пропаганда за Србију, издатог поводом годишњице Велике октобарске социјалистичке револуције.

Заједно с њим, у тој кући на Дедињу, становао је и радио металски радник Станислав Сремчевић-Црни, члан Партије од 1935 године, као и млади радник Ђорђе Гајић, који је ступио у партизанске одреде млад, скоро дечак.

Станислав Сремчевић - Црни припадао је херојској радничкој класи и учествовао је у многим акцијама које је водила радничка класа Србије. Сарађивао је синдикате у Краљеву и Крушевцу и руководио је штрајковима великих предузећа. Као организатор Шумадијског одреда и искусан борац, овде, у овој кући, припремао је нове ударце непријатељу.

Ђука Динић, радница и члан Месног комитета Београда ни-

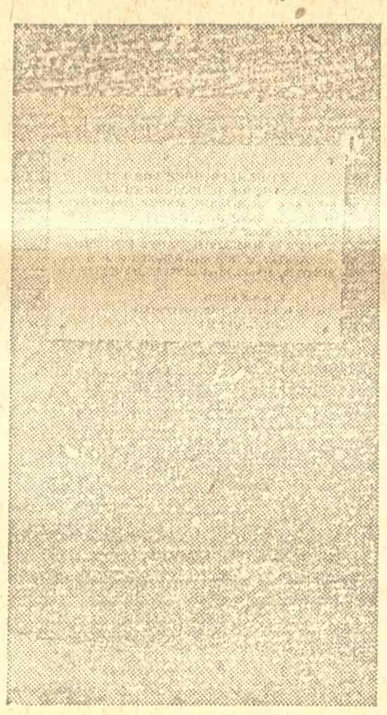

Кућа у којој је становала Милица Дачић

је становала у овој кући, али је долазила у њу врло често. Са собом је доносила извештаје, писма, као и пакете новца, добијене од наших заробљеника.

Једнога дана, 17 јануара 1943 године, Милица Дачић је, закључавши у свом стану другове који су радили, отишла на заказан састанак код Ауто-Команде, по хлеб. Дуго се није враћала. Како је та пауза била сумњива, другови који су радили у њеној кући, прескочили су ограду и разишли се, оставивши пред вратима један мали сандук као знак Мирку Томићу, који тога дана није био с њима. И заиста, чим су отишли, кола спеијалне полиције стала су пред врата. Из њих су изишли Немци са [illegible] полицајцем и Милица Дачић. Она је била с њима, јер друг који је имао да јој донесе хлеб, био је ухваћен и мучен, па је одао остале. Сви заједно ушли су у стан, а кола су отишла.

Време је пролазило. Хладан јануарски сутон почео је да се спушта. Густе пахуљице снега дагдо су падале, покривајући белином земљу и све на њој. Нашао је Мирко Томић. Сандук пред вратима био је покривен снегом. Када је видео ситуацију, Мирко Томић се упустио у неравну борбу, пуцајући из свог „нагана", али га је метак из непријатељског револвера погодио, тако да је умро још у колима у којима су га Немци, заједно са Милицом Дачић, возили у полицију. Не одавши ни једнога, иако је била мучена, Милица Дачић је била стрељана.

Нешто мање месец дана после смрти Мирка Томића, погинуо је и Станислав Сремчевић-Црни, заједно са Гајићем.

Ђука Динић, после страховитог мучења, била је такође стрељана.

* * *

Дошао је нов живот. Данас на тој малој кући стоји споменплоча. На њој су урезана имена. Није то једина спомен плоча у Београду. Има, и биће их још. Те плоче буде сећања на велику борбу наших народа, на велике [illegible] који су у тој херојској борби дали своје животе и постали бесмртни.

Родољуб Чолаковић:

„Записи из Ослободилачког рата"

Напад на Лајковац

Почетком августа дошли су у штаб Ваљевског одреда другови Обрад и Милош Минић, руководиоци партиске организације ваљевског округа. С њима су била двојица радника из Лајковца који су предлагали штабу да изврши напад на Лајковац ради уништења железничке радионице, трансформатора и уређаја на железничкој станици Претресајући с њима то питање, проширили смо њихов план утолико, што смо у њега укључили и напад на Лазаревац, у коме се налазило доста оружја у једном магацину код железничке станице који није био нарочито чуван. Договорили смо се да се лајковачки другови врате у Лајковац да прикупе тачне податке о непријатељу и да их пошаљу по једном другу који ће чету одвести на место поласка у напад. Утврдили смо место састанка и дан напада.

Колубарска чета била је малобројна да изведе обе акције. Стога смо послали курира у Посавски одред, тражећи да дође неко из штаба ради договора о заједничком нападу. Из штаба Посавског одреда дошао је Бора Марковић-Сељак, политички комесар. С њиме смо утврдили да једна чета Посавског одреда учествује у нападу. Она треба да буде спремна, а кад ми будемо одавде кренули према Лајковцу, доћи ће по њу наш курир да је доведе на уговорено место...

..Чета, распоређена према плану напада, лежала је на ливади. Неки су борци спавали. Сједио сам с Фићом под једним громом и тихо разговарао. Борци смо били добро расположени и уверени да ћемо успјети. Фића је ишао у засједу на београдски а ја на ваљевски друм.

Тачно у 1 30 наређен је покрет. Кренуо сам с групом која је ишла у засједу на ваљевски друм. Моја патроле био је чика-Јордан, стари бугарски револуционар, који је још 1923 године емигрирао у Југославију и живио бавећи се обућарским занатом у варошици Љигу. На позив Партије он је одмах изашао с неколико љишких пролетера у Ваљевски одред. Био је то честит и одан човјек, али већ постар и мало неодлучан.

Чим смо, прошавши кроз неколико њива кукуруза и једну шумицу, избили на друм Лајковац—Ваљево, који је ту ишао упоредо са жељезничком пругом, требало је одмах пресјећи телеграфске жице. Рекао сам то Јордану. Он је наредио једном борцу да то учини. Овај се нећкао, говорећи да му је ово прва акција, и да не зна како се то ради, а Јордан је у недоумици ћутао.

— Дозволи да ја преузмем команду, рекао сам Јордану.

— Добро друже, одговорио је Јордан.

— Ко ће са мном драговољно на друм, запитао сам борце.

— Ја ћу, рекао је одмах Илија Велимировић, млад Славонац, који је прије неколико дана дошао из Београда у Ваљевски одред.

Прешли смо преко пруге, пришли једном телеграфском стубу, Илија је чучнуо, ја му се попео на рамена и он ме је полако узлагао на висину жица. За тили час оне су биле пресјечене и паде звецнувши о гомилу камења сложеног поред пута.

Вратили смо се друговима, прилегли у плитки јарак поред пруге и очекивали кад ће да запуцају пушке око станице. Био је изгредао мјесец и на пести се видјела свака сјенка. Осјећао сам да су другови узбуђени. Већина њих била је први пут у акцији. Лежао сам поред Илије који ми је од свију био некако најближи због његове спремности да дјелује.

Изгледало ми је да чекамо читаву вјечност. Рачунао сам колико може бити потребно Брадоњи да с четом пређе оно кукурузно поље и све ми се чинило да и сувише дуго чекамо на почетак борбе. Устао сам и ходао поред другова који су лежали у јарку. Шума за нашим леђима бацала је тамну сјенку до саме пруге. С мог мјеста видио се друм који је десно од нас, крај једне њиве засијане кукурузом, скретао према Лајковцу.

Одједном је у ноћној тишини одјекнуо пуцањ, затим други, а онда сложна пальба. Пао ми је терет са срца. Главно је да је почело. Борба се разгарала. Све су њиве и дужи били рафали, све чешће су грувале бомбе.

Из њиве десно од нас истрчала је једна прилика. Наредио сам пушкомитраљесцу да пусти по њој један кратак рафал. Митраљез је цикнуо, а прилика је брзо ишчезла у кукурузима.

Борба је трајала око два сата, а онда се све утишало. Почекали смо мало поред друма, а онда се истим путем вратили на зборно мјесто. Ту сам нашао Фићу, Здравка и Драгојла. Тек што сам почео да им причам шта је било код нас, на нашој засједи, кад опет грунуше пушке на станици.

— Шта је, запитао сам Фићу, зар још није готово?

— Не знам шта је, одговорио је Фића али изгледа да није готово. Има нешто што ме буни — траје исувише дуго, а они не шаљу курира. Ми смо се вратили прије неколико минута, јер нисмо могли да одемо с патролом у град због нејасне ситуације.

Већ је свитало, а борба се још водила. Чули су се само појединачни пуцњи и грувале су бомбе.

Ишли смо поред Колубаре горе — доле и ослушкивали борбу. Понекад би из кукуруза неко спалио из парабелума у нашем правцу, али су меци фијукали високо изнад нас. Наишла су двојица бораца. Ишли су полако, јер је један од њих био рањен, а други га је водио. Они су нам испричали шта се ради око станице.

Ми смо рачунали да ћемо напасти само Нијемце у станици и жандарме у касарни, али испала је једна непредвиђена ствар коју лајковачки другови нису могли да предвиде. Наиме, мало прије него што су наши пришли жељезничкој станици, ушао је у њу воз из Чачка. То је био теретни воз који су спроводили Нијемци. Чим је запуцало, они су истрчали из вагона заузели положај под њима и на наше отворили бјесомучну пальбу. Наши су морали прво да ликвидирају ту групу, па тек онда да нападну Нијемце у станици. Пошто су разбили ту групу једне побили а друге разјурили по кукурузима, они су напали станицу. Сада се борба око станице завршава. Наш вод који је нападао жандармериску касарну и ложионицу у потпуности је извршио свој задатак, и сад помаже ликвидацију станичне зграде.

Тек сад смо разумјели ко то на нас пуца из кукуруза. Ту се неки Шваба сакрио и сад, разгочећи свој рођени страх, окида из парабелума.

Већ се било увелико разданило кад су наши борци почели да се у групама од по неколико људи појављују из кукуруза. Сви су ишли лако и бодро; видјело се по њиховом изгледу да су извршили задатак. Наредили смо им да се сва пребаце преко Колубаре у кукурузе иза воденице. Једну партолу послали смо у оближње село по кола за рањенике. Имали смо шест рањеника: два тешка, које смо смјестили у оближње сељачке куће и четири лака, која ћемо водити са собом.

Из борбе су се последњи вратили Брадоња и Стева Филиповић. Брадоња је ишао чило, на њему није било ни трага од оног умора који сам примијетио пред полазак у напад. Чета је била сва на окупу изузев двојице тешких рањеника.

Одмах смо кренули према селу Пепељевцу које лежи сасвим близу Лајковца. Ишли смо кроз село неспавани, уморни, гладни али раздрагани. Готово на сваким вратницама, дочекивале су нас снаше и дјевојке с повудама: воћа млијека, хљеба „Иду наши!" довикивале су једна другој преко плотова. Њихови повици одјекивали су у тишини августовској јутра. То је био само увод у оно што нас је очекивало на сеоском раскршћу, гдје се било слегло готово читаво село које нам је изнијело свега што смо само могли пожељети. Али најдраже нам је било добро расположење сељака. Нису били уплашени, иако смо напали окупатора у близини њиховог села, о чему су они знали, јер су неколико часова слушали борбу. Партизани су причали сељацима о појединостима боја и нису могли да наодговарају свакоме, толико су их били заокупили питањима са свију страна! Жене су ишле од једнога борца до другога и нудиле храну и пиће: „Узмите браћо, узмите дјецо", чуло се са свих страна. Чудили су се што наши неће да piју ракије. Тада је у партизанским одредима пиће било забрањено, и борци су се тога строго придржавали.

Један старији сељак говорио је Стеви:

— Слушамо ми борбу и мислимо богами, руски падобранци. Е, алал вам вера, баш сте јунаци.

Стева онизак, снажан момак, кратких опуштених брчића, опаљена лица, гледао је сељака својим доброћудним погледом и рекао му:

— Нисмо падобранци, али смо Црвена армија. Мислим да је ноћас нисмо обрукали.

Одржали смо кратак збор. Прво је говорио чича-Драгојло, затим Фића. Сједио сам на једном камену уморан, промукао, али ми је при души било тако неисказано мило да је за те тренутке вриједило живјети и страдати годинама. Слушао сам неуморног Фићу како говори окупљеном свијету, не разумијевајући ништа од оног што је говорио — толико сам био занесен дочеком народа из чијег је срца незадрживо шикнула радост што се нашао неко да бије гадове који су нашу земљу понизили и опоганили.

У селу смо се задржали око два сата. Кад смо с пјесмом пошли према селу Мушићима, видио сам како се један младић из тога села, кога је Здравко малоприје примио у одред, отимао од неке дјевојке и тихо али оштро се с њоме објашњавао. Најзад се отео, утрчао у колону и пошао с нама. Питао сам га ко му је она дјевојка. „Сестра", рекао је мрштећи се и још румен у лицу од узбуђења. Обазрео сам се и видио је како стоји поред плота и гледа за нашом колоном која се пела узбрдицом.

Ишли смо брзо, јер смо жељели да се што прије удаљимо од Лајковца и да, у случају да Нијемци пођу у потјеру за нама, нађемо згодне положаје за одбрану и маневрисање. Стигли смо у село Мушиће, оно истој пријати од које смо кренули прексиноћ. Наши беспушкари дочекали су нас с радосним поклицима; очи су од наше патроле коју смо послали пред нама већ дознали шта је било код Лајковца.

Смјестили смо се крај једне шуме обезбиједили логор, дали чети вољно, а ми са штабом сјели да поразговарамо о свршеној акцији, да преслушамо неколико заробљених жандарма и једног Нијемца.

Јован Половина, руководилац и редионице, рационализатор, један од најбољих организатора произво дње у „Ивану Милутиновићу“ и Драгиња Брнцановић, се дам пута ударница.

Дванаест дана пре дате обавезе испуњен је план

у предузећу „Иван Милутиновић“

Ноћ пред победу

Ноћ између 16 и 17 новембра 1948 остаће за увек у сећању радног колектива фабрике вунених тканина „Иван Милутиновић“. У ноћној смени од 22 сата до 6 ујутру обично не раде три одељења: ткачница, апретура и конфекција.

Радници ових одељења су 16 новембра напустили посао у 2 сата по подне, али су опет дошли да сви, без одмора, раде у ноћној смени. Чиновници су остали на својим местима и преко ноћи.

Колектив је био пун ишчекивања. Радници ноћне смене били су решени да не напуштају посао. Сви су знали и очекивали, крез сат, два, три, све ноћи, можда у рано јутро, завршиће се 1948 година за њихову фабрику.

Седамнаестог новембра у 5,30 часова ујутру дошао је и плод годишњих напора и великог ишчекивања у току ноћи — испуњен је годишњи производни план. Савладана је тешка, друга решавајућа година, 12 дана пре дате обавезе и 44 дана пре завршетка планске године.

У Дирекцији текстилне индустрије нису одмах веровали да је план испуње. Дошли су и проверили, а у 9 часова је засвирала сирена, и завијала читавих пола сата. Било је велико славље, свечана конференција, проглашено је 147 ударника.

Напета утакмица

Још фебруара месеца ове године радници „Ивана Милутиновића“ заказали су такмичење са „Октобарском слободом“ и „Стаљинградом“ у испуњењу плана до 29 новембра. Током целе године текло је напето такмичење нарочито између „Ивана Милутиновића“ и „Октобарске слободе“. Радници су са интересовањем стално очекивали резултате. Чиновници оба предузећа који су одлазили у Дирекцију увек су кришом узимали податке о томе како се испуњава план. Оба предузећа су крила резултате о производњи. Ово је свакако погрешка, јер су такмичарске комисије оба предузећа морале да ступе у непосредан додир и свакодневно објављују резултате такмичења, јер је интересовање било велико.

„Иван Милутиновић“ је најзад победио „Октобарску слободу“ у другарском такмичењу.

Главни предуслови успеха „Ивана Милутиновића“ су добра организација рада, увођење бригадног система, редовна производна саветовања, добра очигледна агитација, благовремено снабдевање материјалом и рационализације у производњи.

У „Ивану Милутиновићу“ свако фабричко одељење има графикон, уведена је свакодневна евиденција такмичења и испуњавања обавеза. Материјал се набављао редовно, није се дозволило да једна машина стоји и најкраће време због несташице материјала. План првог полугодишта је испуњен успешно са 129%. У трећем тромесечју дошле су велике, непредвиђене тешкоће. Неки радници су почели да напуштају предузеће, те је дошло у питање испуњење годишњег плана. Борбени колектив је савладао тешкоће, побољшао организацију посла, увео бригадни систем рада и ипак успео да испуни производни задатак. Смањен је број радника у споредним пословима и сви су пребачени на важнија места. Формиране су бригаде по одељењима и повећана је продуктивност рада. Тако су у мешаони вуне радиле две смене, а после увођења бригаде једна смена је обављала посао за две смене.

Уштеде

Трудбеници „Ивана Милутиновића“ постигли су велике успехе у снижењу пуне цене коштања, захваљујући великим уштедама у материјалу и одличној очигледној агитацији снижења цене по одељењима. По одељењима су формиране поткомисије за снижење пуне цене коштања које свакодневно објављују резултате испуњења плана снижења. Тако се створило интересовање код радника и развило такмичење.

Постоје многи примери уштеде материјала. У одељењу конфекције се раније кројило са свега једним шаблоном. Уколико је неки штоф био за неколико сантиметара шири, материјал се због шаблона секао и бацао у отпатке. Радници су увидели да се ово може избећи. Сортирали су штофове по ширини и за сваку ширину израдили посебан шаблон. Тако су отпаци смањени за читавих 70%. У ткачници је оргазовано такмичење, тако да се сваком раднику мерила тежина отпадака, и тиме су смањени отпаци за 70%. У предионици се сви отпаци одмах сортирају и употребљиви дају у производњу, што раније није био случај.

Најбоље одељење

Велики успех овог предузећа је резултат напора целог радног колектива. Али ипак, најбоље одељење фабрике је предионица. У њој се налази 40 ударника, много похваљених, два радника носе одликовање Ордена рада III степена. Руководилац одељења Јован Половина, један је од најбољих организатора производње у предузећу, изумео је рационализаторски предлог које предузећу уштеђује многе десетине хиљада динара годишње.

У одељењу су скоро сви радници узимали индивидуалне такмичарске обавезе и у потпуности их испуњавали. У другарском такмичењу са предионицом „Октобарске слободе“ однели су победу и испунили годишњи план за 110,3% још 12 октобра.

Проблеми

Тежиште рада синдикалне организације је било на продукцији, што је правилно, али су остали сектори били донекле занемарени. У „Ивану Милутиновићу“ су најбоље од свих предузећа у Земуну организовали аналфабетске течајеве, који стално раде. Осим тога, редовно се одржавају и нижи и виши просветни течај. Постоји и културно-уметничко друштво, основано ове године, које активно ради. Остали облици културно-просветног рада нису у довољној мери развијени.

Много је радних часова изгубљено ове године због неоправданих изостанака, а и због закашњавања радника који долазе из Београда на посао, па закашњавају због недовољног броја аутобуса. Ово питање треба свакако на неки начин решити.

План уздизања кадрова није испуњен; менза се налази у веома лошим и тесним просторијама; станбено питање је тешко. Снабдевање мензе је умногоме побољшано, али снабдевање свих радника није још задовољавајуће. Предузеће добро развија своју економију, што ће свакако у будуће дати резултате.

Радни колектив који је савладао толике тешкоће, и успео да испуни годишњи план пре рока, умеће да реши све ове и друге проблеме који се појављују у раду.

Милан Торбица, рационализатор и седам пута ударник и Марија Јурачић, вишеструка ударница.

Испуњењем годишњег плана

ТРУДБЕНИЦИ ПОЗДРАВЉАЈУ ДАН РЕПУБЛИКЕ

Велики празник наших народа, 29 новембар, дочекују радни колективи београдских предузећа са великим успесима у извршењу производних планова друге године Петогодишњег плана, године најкрупнијих задатака, решавајуће за извршење целокупног плана. Прво полугодиште је показало сву реалност планирања, јер је већина предузећа испунила полугодишњи план и знатно га премашила.

Радни колективи су у част Петог конгреса Партије знатно проширили и повећали своје обавезе и већи део предузећа се обавезао да ће испунити годишњи план до 29 новембра.

Списак предузећа која су испунила годишњи план пре рока и до 29 новембра је непотпун, пошто за извесна предузећа недостају подаци.

Металска предузећа

Предузеће „Вељко Спојаковић“ испунило је свој годишњи финансиски план још 4 септембра, и наставило да извршава нове ванпланске производне задатке које је исто тако остварило пре рока — 20 новембра.

„Југострој“ је испунио годишњи финансиски план 60 дана пре завршетка планске године. У првом полугодишту ово предузеће није испуњавало план. Увођењем бригадног система рада и тесном сарадњом синдикалне подружнице са управом предузећа, радни колектив је успео да савлада све тешкоће и постигне крупне успехе.

Фабрика пољопривредних машина „Шумадија“ испунила је годишњи план и по асортиману и финансиски 11 новембра. Ово предузеће прошле године није испунило годишњи план, а ове године побољшањем организације посла, бољом евиденцијом, појачаним такмичењем и добро организованим производним саветовањем постигло је сјајне резултате.

Радници Електричне централе прославили су испуњење годишњег плана још 10 новембра. Овај колектив је као наболи у земљи од предузећа за производњу електричне енергије добио прелазну заставицу Владе ФНРЈ. Иако се радило са 15 до 20% мање радне снаге него икада раније, пожртвованим радом целог колектива, а нарочито одељења за одржавање погона, ово предузеће је испунило план.

Градско електрично предузеће испунило је годишњи план 31 октобра ове године.

Главна ауто-радионица испунила је годишњи производни план и по асортиману и финансиски 22 новембра. У овом предузећу су добро организоване бригаде и реално постављене норме, а по радној дисциплини овај је колектив један од најбољих у целом Београду.

Поред тога, испунили су пре рока годишњи производни план Ортопедски завод и „Освит“.

Кожарска предузећа

Предузеће коже галантерије „29 новембар“ испунило је годишњи план још 29 септембра, 17 дана пре дате обавезе, а 92 дана пре рока. Увођењем бригадног система рада побољшана је радна дисциплина, смањио се број неоправданих изостанака, а повећала се продуктивност рада. Постигнути су знатни успеси и у снижењу пуне цене коштања.

Фабрика кожа „Филип Кљајић“ остварила је свој годишњи план количински 60 дана пре дате обавезе, а 92 дана пре завршетка планске године.

Хемиска предузећа

Предузеће „Грмеч“ (Срборит) остварило је годишњи план 18 новембра. Успешном остварењу задатака много су помогла производна саветовања која су редовно одржавана. Трудбеници овог предузећа успешно су се борили на савлађивању тешкоћа у погледу сировина. Постигнута је знатна уштеда у материјалу и гориву, нарочито у одељењу кровне хартије.

Фабрика дисугаса и оксигена „Милош Мамић“ извршила је свој годишњи план пре дате обавезе, 15 новембра, захваљујући пожртвованом раду колектива и доброј радној дисциплини.

Предузеће за производњу сувих боја „Звезда“ испунило је свој годишњи план 16 овог месеца. Ово предузеће је постигло знатне успехе у снижењу пуне цене коштања проналажењем сировина и уштедом на гориву.

Текстилна предузећа

Завод за израду војне одеће прославиће 27 новембра извршење годишњег плана. У предузећу је добро организован бригадни систем. Бригаде се саветују сваког дана пре почетка радног времена шта ће преко дана урадити, а после радног времена претресају све недостатке, сметње и кварове у продукцији.

Текстилно предузеће „Корушка“ испунило је свој годишњи производни задатак већ 19 новембра. Добром организацијом посла, разним рационализацијама, ово предузеће је постигло велике успехе и двапут добило прелазну заставицу Главне дирекције текстилне индустрије Србије за предузећа која производе памучне тканине. „Корушка“ је једно од најбољих предузећа по синдикалном раду у Земуну.

Свиларско предузеће „Славија“ извршило је годишњи план пре дате обавезе, 20 октобра, а предузеће за производњу свиле „Авала“ славило је 21 новембра остварење годишњег плана.

Фабрика вунених тканина „Октобарска слобода“ испуниће свој план до 29 новембра. Борећи се са много тешкоћа, а нарочито са флуктуацијом радне снаге, пожртвовани радни колектив овог предузећа успеће да ипак пре рока испуни годишњи планski задатак.

Предузеће „Иван Милутиновић“ испунило је план 17 новембра, 12 дана пре дате обавезе, а 44 дана пре завршетка планске године.

Предузећа дрвне индустрије

Столарско предузеће „20 октобар“ остварило је свој годишњи производни задатак 24 новембра. Захваљујући доброј организацији рада и редовном одржавању производних саветовања, ово предузеће је постигло велике успехе.

Прерадбена индустрија

Пивара „7 јули“ испунила је годишњи план још 7 јула ове године и ради на испуњењу новог производног задатка пре рока.

Пивара „Београд“ је остварила свој план још 13 августа и радни колектив се заложио да исто тако пре рока испуни нове ванпланске задатке.

Комбинат шећера и вреља испунио је годишњи план производње квасца и ликера 28 октобра, а 23 новембра испунила је фабрика шпиритуса овога комбината. Овај комбинат постигао је велике успехе у снижењу пуне цене коштања захваљујући рационализаторским предлозима и великој уштеди материјала.

Млин „9 мај“ је славио извршење плана 22 новембра, седам дана пре дате обавезе.

ПРЕД КОНГРЕС УЈЕДИЊЕЊА

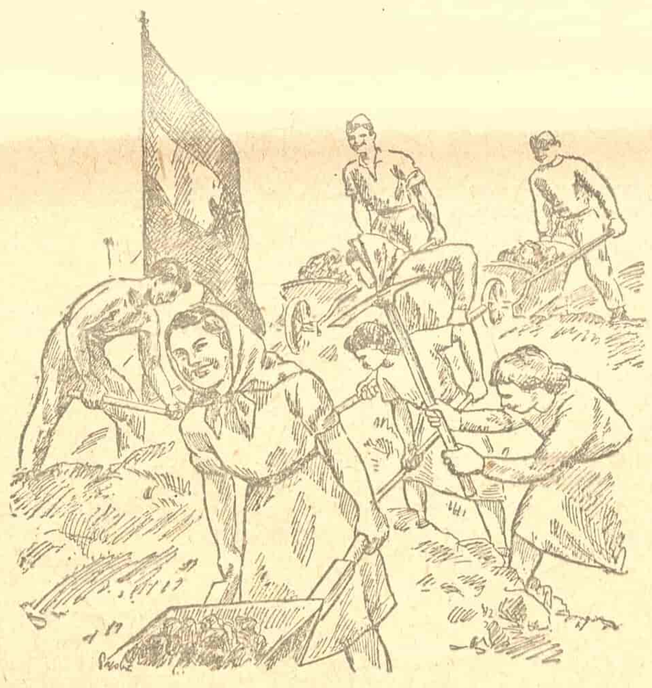

Иван Радовић: ОМЛАДИНА НА РАДУ

Резултати првог периода такмичења

омладине Београда

Омладина Београда узимајући обавезе пред Конгрес уједињења СКОЈ-а и Народне омладине, са невиђеним радним полетом и одушевљењем такмичењем дочекује овај значајан дан. У фабрикама, предузећима, школама, на универзитету, и свуда где омладина својим радом доприноси изградњи наше земље, осећа се жива делатност, вођена такмичарским еланом.

У Београду има 50.980 чланова Народне омладине. Од тога броја 7.328 омладинаца раде на нормама; 2.241 омладинац и омладинка достижу норму, док 1.699 пребацују норму до 10 од сто, 1.202 за 10 до 20 од сто, 886 од 20 до 30 од сто, а 1.001 преко 30 од сто. Значи, од 7.328 омладинаца који раде по нормама, 2.241 достижу, а 4 788 чланова пребацују норму. Сасвим мали број од 299 не успева да достигне постављену норму.

Седми рејон показује најбоље резултате у пребацивању норми преко 30 од сто (286), а Трећи рејон у пребацивању норми до 30 од сто (795). У постизавању норми најбоље резултате показују омладинци Другог рејона.

На почетку такмичења било је 243 производне бригаде, са укупно 2.427 омладинаца. Током првог периода такмичења формирано је још 26 бригада са 410 омладинаца, проглашено је 243 омладинца и омладинке за ударнике, а награђено и похваљено 375. Осми рејон је дао највећи број ударника — 137, као и похваљених и награђених — 172. Број изгубљених оправданих радних часова износио је у овом периоду такмичења 4.127, док је неоправданих било 3.594. Седми рејон је имао највећи број оправданих и неоправданих изгубљених радних часова. Идеолошко-политичким радом обухваћено је 22 331 омладинац на 795 кружока. Највећи број кружока формирао је Трећи рејон (250) и обухватио највећи број омладинаца (6.603). На кружоцима је било одржано 843 састанка на којима је присуствовало 11.140 омладинаца. Преко три хиљаде омладинаца су чланови културно-уметничких друштава, а преко шеснаест хиљада омладинаца учествују у радним бригадама где су дали преко четрдесет две хиљаде радних часова.

Из ових цифара се виде велики резултати и успеси првог периода такмичења омладине пред Конгрес уједињења. Поред појачаног рада у производњи, достизања и пребацивања норми за 10, 20, 30 и преко 30 од сто, поред безброј датих радних часова, чланови Народне омладине учествују и у идејно-политичким кружоцима, као и у раду на свом културном уздизању, кроз културно-уметничка друштва. У предузећима, у којима је до сада била слаба организација такмичења, осећа се међу омладином жив такмичарски дух. Дани пред Конгрес су испуњени радом, испуњени великом утакмицом која ће избацити на површину најбоље међу најбољима. Имена омладинаца ће красити зидове предузећа, имена нових ударника, нових бораца за што боље испуњење производних задатака.

До 10 децембра, дана када ће се одржати Конгрес уједињења, цифре успеха ће још више порасти, биће још већи број ударника, награђених и похваљених. Омладина Београда ће изићи пред Конгрес са сто од сто испуњеним обавезама које је дала на градском пленуму, о чему речито говоре постигнути резултати у првом периоду такмичења.

Запостављени биоскоп на Сењаку

Недавно је у Седмом рејону, на Сењаку, у Дому културе отворен биоскоп. Отварање овог биоскопа на периферији нашег града наишло је на срдачан пријем код стотине грађана Седмог рејона из насеља Сењак, Топчидер, Раковица и Чукарица. Раније су грађани ових прилично удаљених насеља Београда морали, ако су желели да иду у биоскоп, да изгубе по два три сата на путу до центра града, односно до биоскопа. И сасвим је разумљиво што су сви ти становници удаљених насеља, са радошћу поздравили ову новину — отварање биоскопа у близини њихових кућа, и почели редовно да посећују свој биоскоп.

Приближити неку културну установу периферији, пружити могућност грађанима удаљених насеља да брзо и лако дођу до ње велики је задатак, коме се данас, у јеку борбе за изградњу социјализма у нашој земљи, поклања нарочита пажња. Схватајући сав значај овог задатка, народне власти су уложиле много труда да што пре оспособе салу за биоскоп са 380 места, и изврше све потребне припреме за отварање једног биоскопа. И биоскоп је почео лепо да ради, и увек је био пун посетилаца.

Међутим, изгледа да нису сви надлежни подједнако схватили значај овог биоскопа, или су бар сматрали да овај биоскоп нема неке нарочите важности, него постоји, тек да у Београду буде један биоскоп више. Тако се догађало да је Градско предузеће за расподелу филмова давало биоскопу „Сењак" само неке старе филмове, који су већ прошетали по читавој нашој земљи, и чија се премијера давала пре годину дана, па и пре две године. Градско предузеће за расподелу филмова правда ту своју расподелу тиме, што нема довољно копија. Предузеће за расподелу филмова за Србију правда такав начин расподеле филмова тиме што би биоскопи у центру били празни ако би се периферним биоскопима давале премијере.

Биоскопа у Београду нема довољно. То говоре силни редови пред њима у свако доба дана, то говоре гужве пред биоскопима пре почетка претставе. И свакако, ако би се једном периферном биоскопу дао бољи филм, ако не премијера, оно бар репризе, задовољиле би се широке радне масе становника периферије, који не би морали да иду чак у центар, а сигурно је да ни биоскопи у центру не би били празни.

Поред овакве „правилне" расподеле филмова по питању њихове садржине и актуелности, Градско предузеће за расподелу филмова додељује биоскопу Сењак копије филма често у стању број 5, а копије у том стању већ су скоро за бацање. Тако се недавно десило да је биоскоп Сењак добио филм „Двобој", али како је копија била стара, одржана је свега једна једина претстава, која се, услед кидања филма, неколико пута прекидала.

Поред свега тога, дешава се још и то да Градско предузеће за расподелу филмова обећа један филм, тај филм се рекламира, а на сам дан мењања филмова, у уторак, стигне неки десети, а не обећани филм.

Све ово довело је дотле да данас биоскоп у току једне претставе посети свега по двадесетак људи.

Становници Чукарице, Раковице, Топчидера, Дедиња и Сењака морају и даље да иду у варош да гледају неку премијеру или репризу, кад у своме биоскопу то не могу да добију.

Требало би Предузеће за расподелу филмова мало да се замисли над чињеницом да стотине људи треба да пређу по пет и шест километара да би дошли до биоскопа, а биоскоп у близини стоји, због слабих филмова које даје, полупразан. Ако већ није могуће дати свом периферном биоскопу премијере, свакако би се требало постарати да се обезбеде бар репризе, јер иначе, нема никаквог смисла да он и постоји.

ПРЕГЛЕД ЗНАЧАЈНИХ СПОЉНО-ПОЛИТИЧКИХ ДОГАЂАЈА

Парнел Томас пред судом

Мистер Томас, претседник одбора за испитивање „антиамеричке" делатности, појавио се пред америчким судом, али не као тужитељ, него као оптужени. Мистер Томас је оптужен да је као претседник злогласног одбора Конгреса заједно са својом секретарицом варао пуних пет година државу, уносећи лажне податке у платне спискове на име непостојећих чиновника. Као окретан бизнисмен, доларе намењене за прогањање америчких демократа, пребацио је на свој банковни рачун.

Свемоћни Парнел Томас тражио је да се изврши прогону Хенри Валас, дванаесторица америчких водећих комуниста, истакнути антифашисти — глумци, књижевници и уметници, сви напредни научни и културни радници. Томасов одбор био је продро и угрозио све гране америчког живота. Водио је истрагу над сваким ко је имало изгледао „сумњив". Повео је чак истрагу над Белгијом, Холандијом и Француском, јер су се ове земље усудиле да граде велики астрономски опсерваторијум у Белгиском Конгу, — колонији која поседује богате наслаге уранијума. Томас је хтео да дозна откуда новац овим земљама за „такве ствари". Можда су белгиска, холандска и француска влада одговориле Томасу откуда им новац за грађење опсерваторија. Али многи антифашисти нису се ни појавили нити су хтели да одговарају на Томасова питања пред одбором за испитивање „антиамеричке" делатности...

Парнел Томас је сада одбио, када је проневерио државни новац, да одговори на питања поротника федералног суда и није проглашен за непријатеља Америке. Томас се позвао на грађанска права загарантована уставом. Али они антифашисти, који су одбили да одговарају пред Томасовим одбором, проглашени су за непријатеље Америке, прогањани су и стављани у затворе. За њих није важио устав, њима није одгађано рочиште.

Томасу је одређено рочиште. Платио је само 1.000 долара кауције и налази се на слободи.

Сипање воде у шупље буре

Џорџ Маршал, пошто је одржао у Паризу неколико конференција са Шуманом и Макнилом о Руру, вратио се у САД. Конферисао је о многим важним питањима са Труманом и војним круговима, а између осталог и о ситуацији у Кини. Пред америчке експанзионисте поставља се сада у врло оштрој форми питање: шта да се ради? Шта се у Кини још може спасти, јер волстритски бизнисмени сматрају да је америчка политика у Кини условљена следећим чињеницама: да Куоминтанг пружа незнатан отпор Народноослободилачкој армији и да, на крају, има веома мало смисла сипати воду у шупље Чанг Кај Шекове буре. Једно и друго је сасвим тачно. Велики део америчког оружја сваког дана пада у руке Народноослободилачке армије.

Пре шест месеци америчко министарство народне одбране захтевало је превентивне акције у Кини. Амерички експанзионисти, више заинтересовани за западно-европске проблеме, тада се нису сагласили да поведу превентивни рат против Народноослободилачке армије. Данас Војал и Форестал, као и Маршал и Труман, признају да су погрешили. Заузимање Кине од стране Народноослободилачке армије, како они наглашују, значило би исто што и заузимање целих Сједињених Америчких Држава заједно са Далеким Западом, Канзасом и Небраском.

Амерички експанзионисти су у недоумици, стално постављају питање: шта да се ради? Администратор управе економске сарадње у Кини Лепем затражио је да се мимоиђе Чанг Кај Шек и да се директна помоћ пружи оним месним снагама које пружају отпор Народноослободилачкој армији. Али давање помоћи покрајинским националистичким војама значило би потстицање појединих плутократских и војничких клика да прекину са Чанг Кај Шеком. То би исто тако значило слабљење позиција америчких империјалиста. С друге стране продужавање давања подршке Чанг Кај Шеку такође не даје добре резултате, а са комунистима се не може. Перспективе нису ни мало ружичасте. Чанг Кај Шек се нада у добре изгледе трећег светског рата. Амерички експанзионисти такође. Али Чанг Кај Шекова група је у мањини, а националистичке вође, које су против Чанг Кај Шека, исто тако немају ослона у народу. Дилеме нема: америчка помоћ, војна и финансиска, значи сипање воде у шупље буре било Чанг Кај Шеково или појединих националистичких генерала.

Не могу да ћутим

Недавно је истакнути функционер аустриске социјалистичке странке Шарф објавио брошуру „Не могу да ћутим". Шарф тврди да се вођство социјалистичке странке претворило у агентуру америчког империјализма. Маршалов план, каже аутор, проводи се у Аустрији уз активну сарадњу социјалистичке странке. Низом неоспорних докумената он то илуструје. Плодове Маршалове помоћи осећа аустриски народ свакога дана. Тако је у западној зони Аустрије у току прве половине месеца новембра дељено становништву америчко покварено уље испоручено на име Маршаловог плана. Многи грађани су оболели. Аустрији је испоручено оно што може сама да производи — 25 милиона тупих килета, милион ранаца и много старих телефонских апарата. Маршализована аустриска социјалистичка странка слизала се с неонацистима, крупним аустриским и англо-америчким капиталом. Шарф је то доказао низом докумената.

Шарф је показао у брошури „Не могу да ћутим" да су десни социјалисти, који су живели у Лондону у емиграцији, пренели и применили директиве Бевина о стварању блока са десночарским странкама, — на основу којих је склопљен и тајни споразум између вођства социјалистичке и народне странке. Аустриски водећи социјалисти, уосталом као и сви десносоцијалистички лидери у западној Европи, сматрају да треба да буду везани с реакционарном народном странком, странком капитала. Десни социјалисти сматрају да је оправдано што је нацистима у току ове године враћен велики део пљачком стечене имовине, а што жртвама фашизма није дата никаква помоћ — што је сасвим природно као што је природно да Блум у Француској потпомаже диктатора — шетрта де Гола и његове кагуларе.

„Партиски суд", формиран на тајној седници странке од оних социјалиста који су прошли сито и решето, изрекао је пресуду Шарфу, — искључио га из странке и оптужио за покушај предузимања заједничке акције са комунистима. Шарф је устао против антинародне политике и издајничког вођства социјалистичке странке. Он је показао како странка служи крупним аустриским и америчким монополима. Међутим, Шарф је стао на пола пута. Он жели неутралност између Истока и Запада, а данас нико не може остати неутралан, стати на пола пута. Данас се човек може налазити или на страни фронта мира и социјализма, или у табору империјалистичких грабежљиваца и капиталистичких профитера. Али без обзира на недовољно одређен став Шарфа, његов напис „Не могу да ћутим" задао је велике бриге вођству аустриске социјалистичке странке.

НЕКИ ПРОПУСТИ ПРИЛИКОМ ОДРЖАВАЊА МЕЂУГРАДСКОГ ТАКМИЧЕЊА К. У. ДРУШТАВА

Међуградско такмичење, које је одржано од 8 до 24 о. м., избацило је на површину неке недостатке и потцртало извесне пропусте у раду културно - уметничких друштава. Све оно што се није могло уочити приликом смотре одржане јануара месеца, сада се јасно испољило системом такмичења по секцијама, а у чему и јесте специфичност међуградског такмичења.

Док је такмичење културно-уметничких друштава у целокупном саставу (хор, фолклор, драма) привидно прикривало извесне недостатке тиме, што је једна секција својом добром игром ублажавала рђав утисак добијен због неувежбаности друге, дотле су се у систему такмичења по секцијама оштро потцртали сви, па и најмањи недостаци. Ако за једно вече, као што је то био случај у међуградском такмичењу, наступе четири хора и сва четири покажу лоше резултате, онда је сасвим природно да публика изиђе из сале незадовољна. Поред тога, дешавало се да од четири хора, три певају исту песму. Природно је, да то изазива негодовање код публике, без обзира што ће један хор отпевати боље, а други лошије.

Осим тога, десило се, као што је то био случај са културна - уметничким друштвом „Радивоје Коларец", да хорска секција изиђе са сасвим различитим програмом од онога који је пријавила да ће изводити, то јест, да од седам песама, пет буду композиције диригента друштва, које уопште нису прошле кроз музички форум, нити их је он одобрио Због тога нелојалног држања друштву „Радивоје Коларец" забрањено је учествовање у такмичењу хорских секција, а да се не говори о томе како је овај поступак лоше окарактерисао диригента хора, а и само друштво.

При такмичењу фолклорних секција, тек се сада могло уочити, када су наступале само фолклорне секције, да су поједине игре извођене на исти начин, без много новина у постављању за излазак на бину, као и у самом кораку појединих игара. Потребно би било да се пред једно такмичење овакви разговори руководиоцима фолклора пружи могућност да обиђу поједине крајеве наше земље и да ту, на извору, добро проуче народне игре, а по могућству поведу собом и музичке стручњаке који би проучили народне мелодије које прате игру. Само тако се може унети освежење у извођењу нашег фолклора, који већ почиње да се практикује по извесном шаблону.

Културно-уметничка друштва благовремено су била обавештена о одржавању међуградског такмичења. Али, изгледа да управе појединих друштава и су озбиљно схватиле значај ове велике културне манифестације. Додуше, многи чланови друштава су, до дубоко у јесен, користили своја отсуства, али то не може да се узме као олакшавајућа околност. Јер, када је у питању овакво такмичење где се ради о међуградском измењивању искустава културно - уметничких друштава, онда чланови друштва треба да уложе максимум напора и да за ма како кратко време, својим упорним радом и залагањем, успеју да покажу боље резултате.

Исто тако, ваља напоменути да међуградско такмичење није довољно популарисано кроз све наше листове, тако да се није имала јасна слика огромног значаја које је имало ово такмичење за све наше градове. Због ове исте грешке дешавало се да су сале где се одржавало такмичење биле често полупразне. То је нарочито био случај за време такмичења хорских секција. Највеће интересовање грађана било је за такмичење драмских секција. Сала синдикалног дома, где се ово такмичење одржавало, била је увек пуна гледалаца, који су са интересовањем пратили сваки комад.

Једна појава која се увек понавља када се одржавају такмичења културно - уметничких друштава јесте неумесно навијање љубитеља, као и чланова друштва који активно не сарађују у друштву. Дешава се да се салом пролама пљесак који траје 10 до 15 минута, иако нема неког нарочитог разлога за овако дуго и френетично пљескање.

Међуградско такмичење је указало на низ проблема који се постављају пред наша културно-уметничка друштва, као и пред саме грађане који учествују као посматрачи. Требало би да се трудимо да наше културне манифестације буду заиста одраз културе нашега града, и буду, као и досад, на достојној висини.

ПИСМА Уредништву

Хијероглифи у решењу Станбеног отсека Седмог рејона

Одељење комуналних послова Извршног одбора Народног одбора Београда тражило је ту скоро од Станбеног отсека Седмог рејона да му се доделе две штале за употребу кочијаша који одвозе земљу са радилишта у улици Динка Рањина. Правилно схватајући оправданост молбе, Станбени отсек Седмог рејона донео је решење да се те штале ставе на расположење Одељењу комуналних послова ИОНО-а.

Решење је донето 20 новембра 1948 године и послато Комуналном одељењу. Али тада су настале праве муке да се прочита одлука. Прво су покушали њих неколико, а онда, пошто се ништа није успело, позвани су и стручњаци и — слабо се шта могло да уради. Решење Станбеног отсека остала је дубока тајна — текст куцан машином на танкој хартији није могао уопште да се прочита. У читавој реченици видело се једно или два слова, остала су била наопачке окренута, док су цели редови били потпуно празни — само се с тешком муком назирало да је туда прошла писаћа машина. Једино што се, нажалост, могло да види и што је било сасвим читко написано, био је потпис шефа Станбеног отсека Седмог рејона Душана Вергића.

У свему овоме чудно је само једно: машина може да се поквари бирократа може, не гледајући у оно што је написао, да пропусти такав текст — али да тако написано решење потпише — и то читко — шеф отсека... ето, чудно је само то...

★ ★

Ситнина

Ситнина је понекад и крупнина, јер због те ситнине човек задоцни на посао. Градске пиљарнице имају

налог да њихове пословође сваке вечери предају пазар, па зато изјутра немају да врате остатак.

То би се лако могло решити на тај начин што ће благајнице и благајници давати привремену признаницу на сићушну ситнину и зато у Београду неће бити оскудица ситнине која се свуда појављује.

★

Плаката

Плаката свакако има за циљ да нас о нечем обавести. Плакатни стубови, поред тога, нису само обавештења, плакатни стубови су и украс града. Лепе плакате претстављају уличне изложбе.

Радујемо се увек када нека лепа плаката, макар и застарела, остане на плакатноме стубу да нас потсећа на лепу успомену. Али на свима плакатним стубовима у Београду примећујете да се, рецимо, „Мале лисице" које су даване у суботу, објављују још у понедељак када се пева „Травијата".

Б. Б.

„Причекајте да доручкујем!"

По позиву Градског саобраћајног предузећа био сам код заменика правног референта друга Барјактаревића у 9 часова изјутра.

Предао сам позив другу Барјактаревићу и пошто је прочитао, рече ми он:

— Причекајте док доручкујем!

Како сам ратни војни инвалид без ноге, сео сам на једну празну столицу иако ми није понуђена. Тада се догодила следећа ствар.

Барјактаревић је изнео на сто једну повећу порцију с белом кафом, надробио хлебом и комотно доручковао.

После тога настала је прослава патарица неке славе: жито, колачи и друго. Затим је изашао и тада прешао на ситне свакодневне ствари, као што су предмети позваних инвалида и других грађана.

Харалампије ГУДУРИЋ
ратни инвалид

★

Редови пред благајном позоришта

Некада је криза позоришта била у томе што се нису могла напунити гледалишта: посетилаца није било. Данас је криза сасвим друга: гледалишта су мала, посетилаца много, карата мало. У исто време, уметност је постала занимљивија, а број становника Београда већи. То све чини несумњиво, да је добијање карата тешко, а понекад и неизводљиво за оне који не могу одвојити од свога дневнога живота три па и шест часова колико је потребно чекати за улазнице.

Па, неки пут, човек се, ма колико био запослен, ипак реши на ту жртву времена, само то није јемство да ће доћи до карата.

Поставља се питање на који начин ускратити људима тај узалудан губитак времена, данас заиста скупоценог.

Требало би да благајна на неколико часова пре издавања карата на видноме месту истакне колико свега

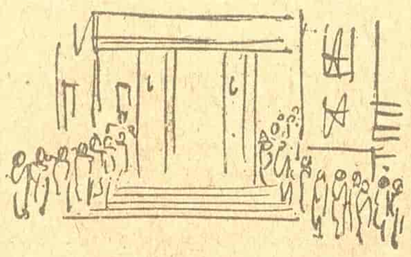

има улазница, а како публика уме да броји, то није тешко израчунати ко све може рачунати на добијање карата, јер се издају само две на једнога чекаоца, те они који даље чекају у реду неће губити време које могу корисније употребити.

Душица СИМИЋ
студент

★ ЖИВОТ И РАД У СССР ★

МОСКОВСКЕ улице

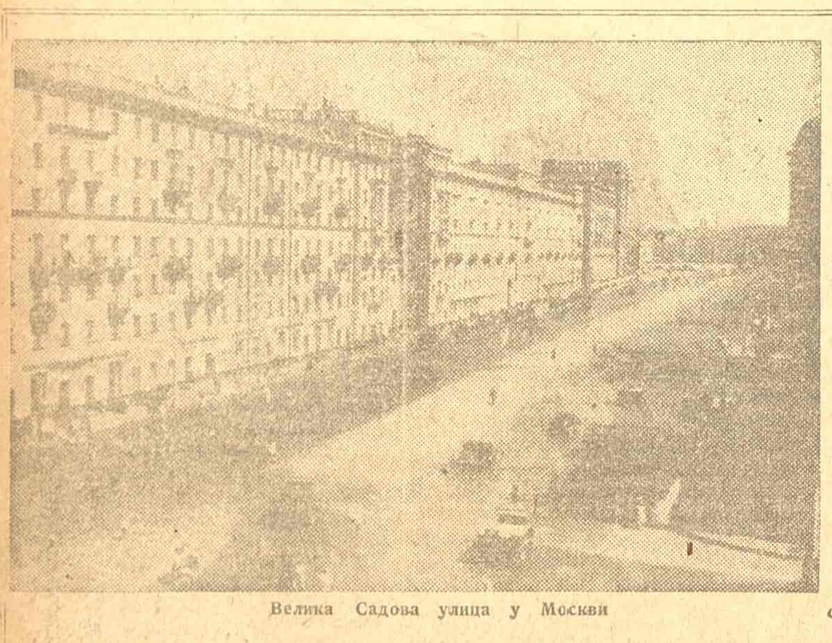

Велика Садова улица у Москви

Када би се од свих московских улица и саобраћајница које непосредно припадају граду Москви створила једна замишљена аутострада — њена дужина би износила 2.600 километара. Или, ако би човек хтео да се изрази јаснијим, географским појмом, укупна дужина московских улица премашује растојање између Москве и Берлина.

Ову огромну саобраћајну мрежу главног града Совјетског Савеза треба одржавати у добром стању и проширивати, како би одговорила све већим саобраћајним захтевима интензивног московског саобраћаја. У Москву непрекидно пристижу хиљаде вагона натоварених материјалом за израду и оправку путева Битумен из Грозног и Бакуа, камен из околине Московског Мора, црвени и сиви гранит из Украјине.

Пажњу Московљана, а и оних који први пут дођу у Москву привлаче пре свега многобројне велике и лепе зграде које се подижу у свим деловима совјетске престонице. Улични пролазници обично не схватају значај обимних радова на уређивању улица. А само у току ове године у Москви је изграђено 300.000 површинских метара улица и путева. То је отприлике целокупна површина средњег совјетског града. Тако су, на пример, недавно завршени радови на изградњи магистрала у четири највећа рејона града Москве. Лењинградска улица, једна од најживљих московских улица, била је преоптерећена саобраћајем. За бујицу аутомобила, камиона и аутобуса ова улица је у последње време постала тесна. Да би се саобраћај растеретио, сада се проширују бочне саобраћајне линије, а једна од њих је већ завршена.

Радови на уређивању московских улица и трговa изводе се и преко зиме. У току ове зиме треба да буде изграђен велики надвожњак код московске железничке станице „Соко". Овде се укрштају крајње станице метроа, трамваја, тролејбуса и аутобуса. У пролеће ће се приступити изградњи тунела под Лењинградском улицом. Читав део града у близини фабрике аутомобила „Стаљин" (ЗИС) добио је други изглед. Овде је, у близини станице московског метроа, уређен пространи трг са сквером, а одатле се у разне делове града пружају новоизграђене саобраћајнице. Улица у којој се налазе станбене зграде за раднике ЗИС-а знатно је проширена. Преуређене су читаве четврти града у близини Харковске, Лењинградске, Јарославске, Дмитровске и других железничких станица.

Радови на уређењу московских улица не престају ни сада, на прагу зиме. На изградњи, уређивању и поправљању московских улица упослена је читава армија радника најразличитијих професија, и, како то у шали кажу радници — градитељи московских улица, међу њима једино нема авијатичара. Нови дворедни ће много допринети још лепшем изгледу московских улица још лепшем и пријатнијем изгледу огромне престонице Совјетског Савеза.

ДРЖАВНИ СРЕСКИ МАГАЗИН СРЕЗА ЗАЈЕЧАРСКОГ

ДИРЕКЦИЈА ЗАЈЕЧАР, Трг Ослобођења бр. 10 — Телефон 68 — Пошт. фах 13. —

ЧЕКОВНИ РАЧУН код филијале Народне банке Зајечар бр. 26-692.000.—

ТЕЛЕГРАМ „СЛОБОДА" Зајечар —

СНАБДЕВА Срез зајечарски свим врстама робе, као: текстилом, гвожђаријом, колонијалом, парфимеријом и свим осталим артиклима широке потрошње, у своје 24 продавнице: робом слободне продаје и гарантованог снабдевања.

КУПУЈЕ И ПРИМА ПОНУДЕ за све врсте индустриске робе, како од индустрије тако и локалних предузећа и ситног занатства

Преко својих продавница врши снабдевање грађанства свим врстама воћа и поврћа.

Има продавнице у свим деловима града, а тезге на свим пијацама. Има сопствену радионицу за прераду воћа и поврћа.

Врши откуп свих количина воћа и поврћа, свежег, сушеног и прерађеног.

Позива све задруге задружне савезе, државна пољопривредна добра и остале на пословну сарадњу.

Испоруку робе врши на адресу: Београд, Доњи Град, индустриски колосек број 9.

Градско ★ КОСМАЈ ★

ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ОТКУП ВОЋА И ПОВРЋА-БЕОГРАД

Болеслава Бјерута ул, бр. 15 — Тел. 25-842-28-007

ТУРИСТИЧКО УГОСТИТЕЉСКО ПРЕДУЗЕЋЕ СРБИЈЕ

Радни колектив хотела и ресторана

„БАЛКАН" Београд, Призренска улица број 2

који је у току 1948 год. постигао значајне успехе као:

1. Са радним планом испуњеним пре рока за 3 месеца и пребацивањем радних норми са просечно 25%, нуди трудбеницима целе земље удобности свога реномираног хотела.

Залагањем кухињских радника ресторација је побољшала квалитет и врсту хране, тако да ћете у нашим ресторанима увек бити солидно услужени од нашег персонала који још заслужно држи прелазну заставицу подружнице.

ДИРЕКЦИЈА ХОТЕЛА

ГРАДСКИ ПОГРЕБНИ ЗАВОД

Издаје целокупну погребну опрему и врши сахране — На захтев врши декорације капеле. — Располаже великим избором вештачких венаца. —

СВЕЋЕ ЋЕ НАКНАД. О БИТИ ПУШТЕНЕ У ПРОДАЈУ

ДИРЕКЦИЈА ПРЕДУЗЕЋА: Београд, Рузвелтова 50, телефон 43-055. — Тек. рачун код Нар. банке ФНРЈ Централе за НРС број 1-882003. — Поштански фах 486

ПРОДАВНИЦА У БЕОГРАДУ: Рузвелтова 16. Телефон 43-977

ПРОДАВНИЦА У ЗЕМУНУ: Змај Јовина 33, телефон ће добити ускоро

Романија

ГРАДСКО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА НАМЕШТАЈ

Београд - Дирекција: Кнез Михаилова 39 — Телефон 29-314

Бави се продајом канцеларског, кућног, школског и дечјег намештаја

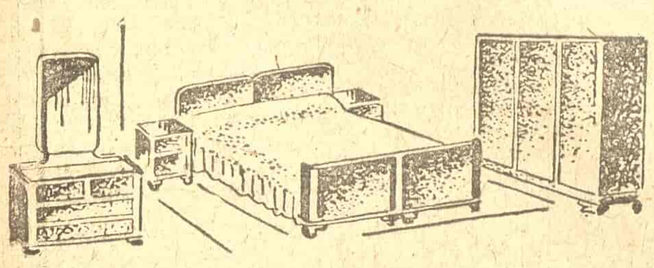

Прима у комисиону продају све врсте намештаја

ПРОДАВНИЦЕ ЗА КАНЦЕЛАРИСКИ И КУЋНИ НАМЕШТАЈ:

Бр. 1 — Кнез Михаилова бр. 39 Тел. 29-314
Бр. 2 — Стаљинова 17 Тел. 27-067
Бр. 4 — Б. Црв. армије 56 Тел. 22-050
Бр. 5 — Васина бр. 5
Бр. 9 — Земун — Лењинова бр. 6

ПРОДАВНИЦЕ ЗА КОМИСИОНИ НАМЕШТАЈ:

Бр. 3 — Б. Црв. армије бр. 65
Бр. 6 — Сарајевска 11
Бр. 7 — Б. Црв. армије бр. 31
Бр. 8 — Војводе Степе бр. 69
Бр. 10 — Булевар Југосл. арм. 59
Бр. 11 — Маршала Толбухина 20
Бр. 12 — Душанова 35

Опште набавно продајно предузеће за локалну индустрију НРС

БЕОГРАД, Дубровачка улица број 35

Телефон 27-767

Врши снабдевање целокупне локалне индустрије уже Србије и Космета са планском и ванпланском робом.

Телеграм: „КОМУНАЛАЦ"

Текући рачун код Народне банке НРС бр. 1-701180

ПРОДАЈНИ МАГАЦИНИ:

Бр. 1 у Нишу, Обилићев Венац бр. 18
Бр. 2 у Краљеву, улица Стаљинова бр. 29, телефон бр. 30
Бр. 3 у Кос. Митровици, улица Рамиса Садику бр. 18
Бр. 4 у Новом Саду, улица Генералисимуса Стаљина бр. 20, телефон бр. 2040
Бр. 5 у Београду, канцеларије у Душановој бр. 92, тел. бр. 22-160 — Магацин у Јеврејској бр. 32, тел. 27-339.
Бр. 6 у Београду, улица Карађорђева бр. 69, тел. 20-203

ГРАДСКО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ПРОДАЈУ ЦВЕЋА

Телефон 21-946 — Београд
Призренска бр. 3 | III

Располаже разноврсним цвећем како у букетима тако и у саксијама

ПРОДАВНИЦЕ СЕ НАЛАЗЕ:

Зелени Венац
Вишњићева 2
Рузвелтова 59
Нушићева 5
Призренска 2
Сремска 1
Маршала Тита 3
Маршала Толбухина 9
Рузвелтова 30
Московска 2а
Цветни трг
Рузвелтова

Прекоокеански сусрет

Заморен дугом вожњом, жељан обале, уздахнуо је с олакшањем Хари Мортон, навигатор америчког чистача мина.

— Време је да се мало разонодим, рекао је он сам себи, тражећи у поморском лексикону опис луке Н. којој се приближавао брод. У поморском лексикону је писало: „...позориште, музеји, паркови, ресторани...“

— Значи има где да се човек одмори, — и он је ноктом подвукао „ресторани“.

— Цими — викнуо је он своме собару — морнару, — спремај одело, само брзо.

Хари Мортон изишао је на капетански мост и пружио доглед очима. Пред његовим погледом дизали су се изгорели зидови и димњаци, који су усамљено штрчали из гомила шута. Он се поново вратио свом поморском лексикону. Тек је сада обратио пажњу на важан детаљ: лексикон је био издат 1927 год.

Кроз један сат Хари Мортон је у своме најбољем оделу сишао на обалу с групом официра. Хари је био елегантан, брижљиво избријан. Лице му је одисало задовољством, на уснама је лебдео безбрижан осмејак. Мирисао је на парфем, на добар дуван и на чоколаду.

У вароши је било прашњиво. Ветар се завлачио у рушевине, подизао читав вихор песка, ковитлао га и терао по улицама. Американци су ишли ћутке. Они су жмиркали од прашине и сунца које је пекло.

— Штета што нисмо понели наочари, — рекао је неко од њих, — бришући око пуно песка.

Свуда около дизале су се рушевине кућа, црне од ватре и експлозија, нахерени зидови, савијено жељезо. Хари није још никада ништа слично видео. Нехотице му је севнула мисао: „Шта би се догодило с Њујорком, да није Русија?...“

У сусрет Американцима, који су шетали, журили су се морнари, официри, људи у радним комбинезонима, жене с корпама. Њихова лица била су замишљена и озбиљна, с одразом преживљених невоља и несрећа. Хари их је загледао и ниједном није приметио ни сенке очајања. Напротив, у погледима и покретима људи, он је видео снагу и вољу и то га је чудило. Амерички морнари дошли су до велике куће. Судећи по свежој боји, кућа је недавно била реновирана. На зиду зграде висила је карта Европе. Око ње су се скупљали и војници и грађани. Карта је била ишарана стрелицама; црвенима на истоку и зеленима на западу. С обе стране стрелице су биле уперене према центру Немачке. Неко од морнара ставио је на карту два длана. Дланови су покрили цео размак који је делио врхове црвених стрелица од Берлина. Хари је нехотице израчунао у глави: колико је потребно дланова да се покрије размак од зелених стрелица до Берлина: „много...“ Би му непријатно и он се одмаче у страну. Никада још самоуверен Американац није се осећао тако непријатно као сада.

Групу официра пришао је совјетски морнар. Он их је поздравио и позвао их у Дом морнарице. Тамо је било светло, удобно и пуно света. Чак је било невероватно да се усред рушевина могао очувати такав удобни угао. Овде се Хари упознао с поручником Николом Кравцовом.

Хари Мортон је знао само три руске речи: „Хорошо, здравствујте и до свиданија“. Руски поручник располагао је с мало већом резервом енглеских речи, али већином из поморске терминологије. Ипак су се они некако споразумевали. Током неколико вечери, проведених заједнички, они су дознали да је Хари пре рата био капетан брода за спасавање, а да Кравцов командује „морским ловцем“ и да је пре рата пловио као навигатор у трговачкој морнарици и да је долазио у Њујорк, Бостон и Балтимор. Обојица су волели море, обојица су били млади и живот је тек почињао за њих.

Много пута они су заједно гледали руске филмове, играли билијара, седели у гостиони, више пута наздрављали онима на мору, пријатељству и победи. И када је Кравцов излазио на море, Харију је било досадно.

*

Мала Мортонова кабина била је пуна најразличитијих предмета — потребних и непотребних. Телефони, стрелице, барометри, преносни радио-апарат, микрофон који га је везивао с крманошем, контролни компас, вентилатори, разне ситнице — све те ствари закрчивале су кабину. Са зидова су се осмехивале или плакале плавуше у бљештећим хаљинама. Те дречеће рекламне боје Кравцов је видео свуда за време свог боравка у Америци.

Овде је пријатно за одмарање — помислио је Кравцов — али ратовати заједно с овим дрангулијама није лака ствар.

Хари Мортон се искрено обрадовао руском госту. Он је упознао Кравцова с целом посадом чистача мина, шалио се и причао о себи и друговима.

На палуби поред топа Хари је показао Кравцову лифт по коме се из барутног складишта дизале гранате на палубу.

— Пазите, драги пријатељу рекао Мортон, неприметно притискујући црвено дугме — узбуна траје сат, два, три. Официр је гладан, а не сме да оде... А страшно му се једе...

Хари је оклевао. Наједном су се отворила врата лифта и пред њиховим очима појавиле су се у корпи две шоље врелог какао-а и два пакета бисквита. Кравцов се неприметно осмехнуо крајем усана.

Попивши какао Хари Мортон је хотимице испустио шољу из руке и задрхтао као да се препао да ће се разбити у парам-парчад. Али је шоља звекнула о гвожђе и закотрљала се. Осмехујући се Хари је подигао шољу и ударио њоме о топовску цев.

— Неломљиво посуђе је неопходно на броду. — као успут приметио је Кравцов.

Американац је очигледно хтео да зачуди руског официра и с одушевљењем је почео показивати госту „необичне ствари“. Кравцов је са своје стране хладнокрвно посматрао свако тако „изненађење“ и оцењујући је говорио искрено.

— То је сувишни посао... — То би згодно било за женски тоалетни сто... То је непрактично ће се разбити... А ово је, сасвим добро...

Таква се мирноћа Американцу и допадала и истовремено га вређала и нервирала. Зашто се гост ничим не одушевљава? Зар Руси имају нешто слично? Али у исто време негде у дну душе дизало се у њему и друго, још нејасно осећање протеста: с каквим се правом он хвалише? Да ли је Америка заиста боља од Русије?... Такве сумње почеле су узнемиравати навигатора.

После неколико дана Хари је био на „морском ловцу“ поручника Кравцова. Овде је све било скромно, строго и солидно. Напуци је дувао ветар. Кравцов је понудио Харију своју кожну капу с наушницима уместо његове тамнеплаве официрске капе, која је слабо грејала и свакиме била у опасности да одлети у море. Обукавши капу, Хари је ударио по мекој кожи и узвикнуо:

— О, вери гуд, вери гуд.

Пространа, брижно опрана палуба брзог чамца сјајила се од чистоће. На топовској цеви поносито се блистало осам звездица.

— Три авиона, две подморнице, два брза чамца и једна барка непријатеља, — све је то потопио овај брзи чамац, — поносито је рекао Кравцов.

Американцу су сместа пали у очи нарочити односи обичних морнара, подофицира и официра. Он је видео да су они били другови, али требало је само да се командир обрати потчињеноме у служби па да се људи испрсе и сместа изврше његова наређења.

Кравцов је позвао Мортона на ручак. Бродски старешина наливши у емајлирану зделицу масног чиа рекао је:

— Опростите, молим вас, наш ручак није можда укусан али је укусан.

Харију се допала сарма с пиринчом и месом и он је рекао да ће свакако понети рецепт својој супрузи. Затим су говорили о будућности.

— Нек се што брже сврши рат, сањарио је Кравцов, ја ћу се опет вратити на свој пароброд и пловићу. Једног лепог дана доћи ћу к вама у Њујорк. Што ће то бити сусрет...

— Плиз, плиз, — одговорио је Хари, биће ми мило.

Увече су се они растали.

А ноћу прелиставајући неки стари часопис Хари је мислио: „Шта је то тако лепо у том скромном начину живота, који је он данас видео? Чиме је тај живот богат? Код њих нема потере за доларима. Шта их покреће, шта руководи њима?“ Он никако није могао да схвати ове људе. И до врага, без обзира на све то могло се позавидети њиховој вери у своју снагу, њиховој племенитој једноставности.

Те ноћи Кравцов је кренуо на море у потрагу за немачким подморницама. Амерички чистач мина добио је наредбу да пређе у другу базу.

Завивши се у крзнени огртач Кравцов се загледао у бескрајну морску пучину и сећао се прошлости...

— Не мари, стићи ћемо ми опет изгубљену срећу, ми ћемо је освојити за себе. Је ли, Степанове, освојићемо је, а? — обратио се Кравцов бродском старешини, који је стајао на кормилу.

— У борби ћемо је узети, друже поручниче, — одговорио је водник.

*

...Прошле су три године. Већ одавно су прохујали бојеви. Кравцов је престао и да мисли на америчког навигатора. Зар је мало сусрета било на ратним путевима.

...Прекоокеански брод под совјетском заставом прилазио је ушћу Худсона. У даљини се дизао џиновски град. На капетанском мосту стајао је у парадној униформи Никола Кравцов. Сунчеви зраци су играли на његовим капетанским ширитима. С радозналошћу посматрао је он тај град - гигант:

— Десет година нисам био у Њујорку, а овде како изгледа, ништа се није променило...

Кад је брод прилазио једном од пристаништа Њуџерсиа обалски морнар у тамноплавом комбинезону и старој излизаној капи, принео шаке устима и викнуо рђавим руским језиком:

— Кептен, добаци конопац.

— Добаци предњи, — наредио је Кравцов и конопац је исклизнувши из чврстих морнаревих руку полетео на обалу.

Ол рајт, — одговорио је човек на обали. Ухвативши крај он је почео извлачити из воде тешки мокри конопац.

Шта је то? Кравцов је подигао доглед. Не, то није била грешка. Пред њим, напрежући се целим телом вукао је тешки конопац Хари Мортон, навигатор с америчког чистача мина.

*

...Послужили су их врелим какаом. Домаћин је извадио из орманчића флашу руске вотке и налио две чашице.

— За оне на мору, за победу, за сусрет, — рекао је Кравцов, пружајући Харију чашицу.

Они су се сећали далеке руске луке, Кравцов је причао како се град изграђује, али Хари га је расејано слушао. Њега су мориле тешке мисли. Кравцов је разумео трагедију човека.

Поред њих сасвим близу, бучао је огромни град. Блистале су шарене рекламе, излози радња, трештала је музика у кафанама.

Бродвеј није знао за рат. И шта се њега тиче Хари Мортон, његов живот, његова будућност. Долари, долари, долари... Само они руководе осећањима Бродвеја Харију је било врло тешко. Он се сетио карте Европе, прикуцане на зиду свеже обојене куће. Руски народ је тада чекао победу и борио се за њу. А у Америци... Само у кућама, у породицама, у којима је недостајао син, отац или брат, и у којима је долар уступио место души и несрећи, чекали су победу исто тако као ти далеки руски људи преко океана.

— Ти си срећан, Никола. Сад и ја разумем у чему је срећа, — испрекидано је проговорио Хари Мортон... Он се окренуо, стиснуо руком чело...

(С руског прев. К. С.)

С. Гајдајенко

У ЧАСТ 29 НОВЕМБРА ОСПОСОБЉЕН ЈЕ СТАДИОН ЦДЈА

најмодернији и највећи спортски објекат у земљи

Такмичење између радних колектива у нашој земљи нарочито се појачало у част прославе Дана Републике. Многи колективи испунили су и премашили дате обавезе, извршавајући годишњи план по 30 40 и више дана пре рока. Ово такмичење захватило је целу земљу и продрло у све гране нашег друштвеног живота. Следујући примеру многих фабричких колектива, и фискултурне организације појачале су такмичење у част 29 новембра. Једна од најзначајнијих обавеза из фискултурног живота наше земље је обавеза радног колектива на изградњи великог стадиона ЦДЈА, најмодернијег на Балкану. Радни колектив грађевинског предузећа „Београд“, фронтовске радне бригаде из унутрашњости и чланови Народне омладине из Београда, појачавајући свакодневно своје такмичење извршили су дату обавезу и стадион ЦДЈА оспособили за одигравање утакмица.

Стадион ЦДЈА је најлепши, највећи и најмодернији стадион у нашој земљи. Он се налази у средини великог парка, засађеног зеленилом, који има облик троугла. Прилази стадиону су одлично решени. Једна улица води од стадиона за Славију, друга за Ауто-команду, а такође ће се користити и Булевар маршала Тита од „Мостара“ и преко Дедиња. С леве стране улице која води за Славију већ је направљен мали парк за око девет стотина моторних возила. Улица за Славију водиће преко модерног вијадукта који ће бити подигнут изнад Улице Франше д'Епереа. До стадиона ће ићи и тролејбуска линија.

Околина стадиона биће такође модерно уређена. Ту ће се налазити шеталиште, бифеи, јавне телефонске говорнице, клупе за одмарање трафике, шездесет благајни итд. Испод самих трибина налазиће се канцеларије, сала за бокс, гимнастичка сала, свлачионице, амбуланта, спортске радионице, уређаји за централно грејање, трафике, телефонске говорнице, хотел и ресторан и велики кружни ходник око целог стадиона.

Трибине имају тридесет редова. На највећем делу стадиона већ су завршени сви редови, а на једном делу трибина остаје још шеснаест редова. Када трибине буду завршене њихов капацитет ће бити 60.000 седишта Међутим 29 новембра стадион ће моћи да прими 40.000 гледалаца. Читава конструкција трибина је бетон и гвожђе, а седишта су од храстовог дрвета. На западној страни трибина изнад последњег реда налазе се почасна ложа и ложе за новинаре, фискултурно руководство итд. До почасне ложе води бетонски мост.

На стадиону неће уопште бити гужве. Гледаоци ће улазити кроз 16 широких улаза.

Са северне и источне стране стадион ће моћи да прими по 20.000 гледалаца за утакмице у кошарци, одбојци или тенису.

Фудбалски терен је у одличном стању. Трава је бујна. Испод земље су монтиране дренажне цеви помоћу којих ће се наводњавати терен у случају жеге. Фудбалско игралиште окружује одлична лакоатлетска стаза, која је грађена по узору на најмодерније стазе. Најнижи слој је груби камен, затим шљака, па тресет, онда фина шљака и на површини мешавина црвене земље са сејаном шљаком. Између стазе и трибина на западној страни налази се скакалиште, а иза гола бацалиште. Сем тога, иза голова су већ направљена игралишта за тенис и кошарку. Стадион ће имати и басен и помоћно фудбалско игралиште

У последње време изградња стадиона кренула је брзим темпом напред. Омладинска организација Трећег рејона извела је до сада 2.033 омладинца на раду који су дали преко 7.000 радних часова, а радили су у две смене. Омладинци су радили на изградњи прилаза стадиону и на проширењу хола испод трибина. Само на проширењу источног хола, омладина је избацила преко 1.000 кубних метара земље Сем тога, омладинци су радили и на бетонским и другим радовима. Нарочито су се истакле бригаде „Раде Азањац“, „Јова Барјактаревић“, затим Бродарски техникум Средња медицинска школа.

Значајан је и допринос фронтовских организација Београда и фронтовских радних бригада из унутрашњости. Захваљујући помоћи фронтовских организација радови на стадиону су и дошли до фазе која већ дозвољава одигравање утакмица и приступ на стадион 40.000 гледалаца. Између фронтовских радних бригада непрекидно се одвијало такмичење, које је дало задовољавајуће резултате. Данашњи изглед стадиона, после свега шест месеци градње, најбоља је илустрација залагања фронтовских бригада и радног колектива грађевинског предузећа „Београд“.

Треба поменути и учешће наших активних фискултурника на изградњи стадиона Наши квалитетни спортисти схватили су важност изградње нашег највећег и најмодернијег стадиона и, нарочито у последње време често су излазили на рад.

Стадион неће у потпуности бити завршен ове године. Преостаје још низ великих и тешких радова, нарочито у околини самог стадиона. Тако ће током идуће године да се избаци 80.000 кубних метара земље. У следеће радове спада и стварање зеленог појаса око стадиона, довршење трибина изградња прилаза, благајни, ограде итд

За развој нашег спорта, нарочито квалитетног спорта, стадион има огромни значај. На њему ће се први пут под сасвим нормалним околностима одржавати и највеће спортске приредбе, које раније нису биле могуће у нашој земљи. За све време постојања старе Југославије у нашој земљи није изграђен ни један стадион са приближне вредности стадиона ЦДЈА. А данас, само четири године после ослобођења земље, у Београду се диже најмодернији стадион на Балкану. Ово је још један доказ бриге коју наша народна власт посвећује развоју фискултуре и спорта у новој Југославији и одгоју људи спремних за изградњу и одбрану своје социјалистичке отаџбине.

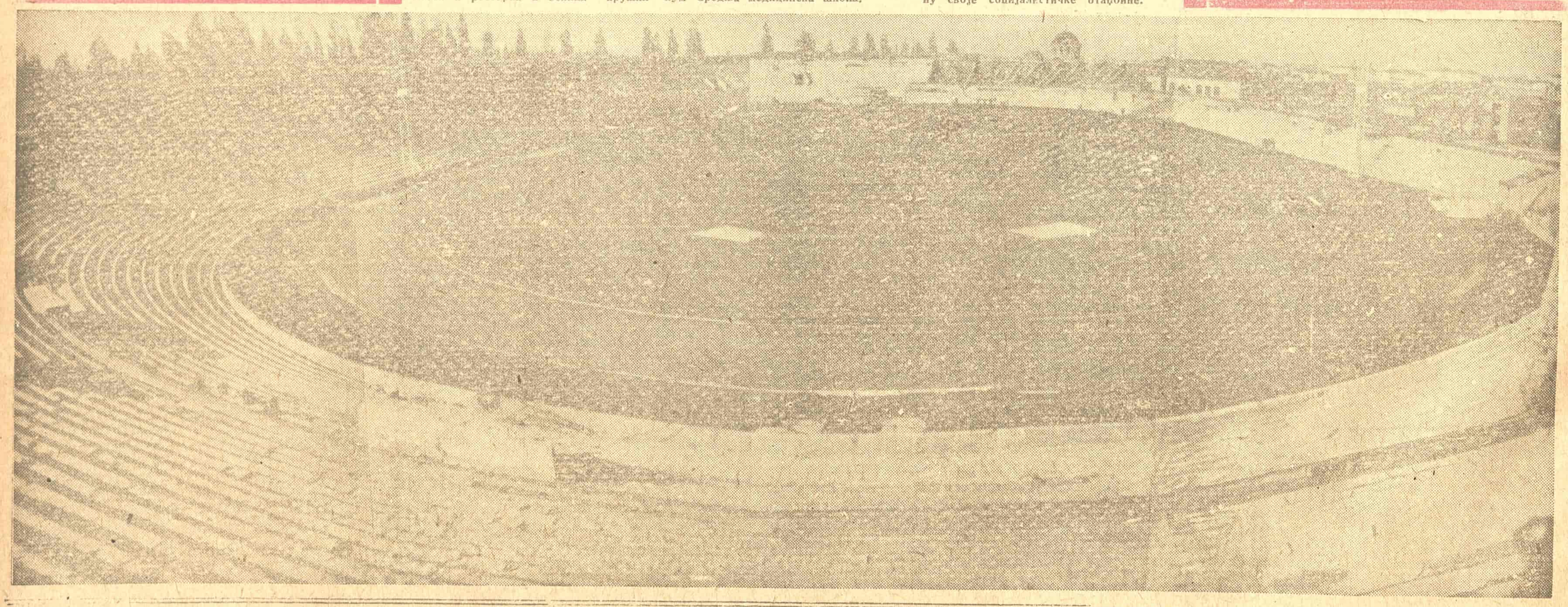

Уредништво и администрација Ректора Драг. Јовановића 1/IV, тел. редакције 20-443 и 21-957; администрације 22-210. Штампарија Штампарско-издавачког предузећа Народног фронта Србије.
Одговорни уредник Славко Јанковић, чек. рач. 1-9060114. Пошт. фах 752

„СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“ БЕОГРАД